

België-Belgique
P.B.
1040 Brussel 4
1/4548

DE KOERDEN

TWEEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN HET KOERDISCH INSTITUUT | JAARGANG 8 | N°41 | MAART-APRIL 2008

**De Koerdische kwestie in Turkije,
een kwestie van terrorisme? p. 4-7**

Momentum voor de Koerdische zaak? p. 17-19

**Rijden de VS zich vast
in het Midden-Oosten? p. 24-26**

DE KOERDEN

Het tweemaandelijks tijdschrift van het Koerdisch Instituut vzw te Brussel - door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap erkend als beweging in het kader van het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk - biedt een politiek onafhankelijke blik op de huidige situatie van de mensen- en volkerenrechten in het Midden-Oosten, Eurazië en de Kaukasus en tevens op hun geschiedenis en cultuur.

Bijdragen van derden vertegenwoordigen niet per definitie de visie van de redactie.

Koerdisch Instituut vzw
Bonneelsstraat 16, 1210 Brussel - België
Tel.: 0032/(0)2.230.89.30
Fax.: 0032/(0)2.231.00.97
E-mail: kib@skynet.be
Website: <http://www.kurdishinstitute.be>

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Derwich M. Ferho

EINDREDACTIE

Lieve Driesen

COVERFOTO

Kinderarbeid in Dogubeyazit, Nick Hannes

INHOUDELIJKE REDACTIE

Derwich M. Ferho

REDACTIECOMITE

Fabienne Bossuyt, Ludo De Brabander, Isabelle De Keyser, Chris Den Hond, Lieve Driesen, Derwich M. Ferho, Nick Hannes, Paul Vanden Bavière, Guido Van Leemput, Carla Van Os

WERKTEN VERDER MEE AAN DIT NUMMER

Hanne Claessens, Sidar Bengin Epozdemir, Cynthia Jean, Serdar Mehabadi.

OPMAAK

Nevelland

DRUKKERIJ

Nevelland

OPLAGE

1000

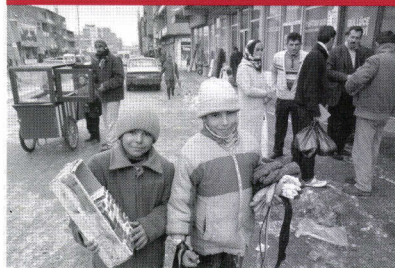
JAARABONNEMENT

Maak 25 euro (België) over op rekeningnummer: 001-2068530-81 (België) of 30 euro op gironummer 9030392 (Nederland) met vermelding 'jaarabonnement De Koerden'

LOS NUMMER

5 €

Dit blad wordt uitgegeven met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling sociaal-cultureel werk.

- 4-7 **De Koerdische kwestie in Turkije, een kwestie van terrorisme?**
- 8-11 **Partijverboden en de DTP**
- 12-15 **Leven in een domik**
- 16 **Opinie. Het Wij-gevoel en de Haagse identiteit**
- 17-19 **Momentum voor de Koerdische zaak**
- 20-21 **Democratische mentaliteit ontbreekt in de Kaukasus**
- 22-23 **Een Koerdische bibliothecaris in Bagdad**
- 24-26 **Rijden de VS zich vast in het Midden-Oosten?**
- 27 **Agenda**
- 28 **Focus op Koerdische literatuur in Brussel**

Turks grondoffensief gestart in Iraaks Koerdistan

- Derwich M. Ferho -

Tienduizenden zwaarbewapende manschappen en honderden gevechtshelikopters zijn in de nacht van 21 op 22 februari Iraaks Koerdistan binnengevallen. Sinds 16 december 2007 bombardeert het Turkse leger de regio met F-16 gevechtsvliegtuigen. Hiermee laat de Turkse staat zich nogmaals kennen als een staat die niet van plan is om de mensenrechten en de rechten van de verschillende volkeren in Turkije te erkennen. Uit deze aanval blijkt ook dat Ankara de territoriale integriteit van Irak niet respecteert en het statuut van Iraaks Koerdistan niet erkend. De Turkse mensenrechtenvereniging IHD, de Vereniging voor Vrede in Turkije (TBM) en de Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) hebben de inval van het Turkse leger in Irak intussen scherp veroordeeld.

Dit gebeurt allemaal voor de ogen van de internationale gemeenschap en zelfs met de medewerking van de Verenigde Staten. Op 21 februari om 19u startte het Turkse grondoffensief tegen de Koerdische Arbeiderspartij PKK die zich schuilhouden in de bergen aan de Turks-Irakese grens. Al maandenlang is er sprake van een steeds groeiende aanwezigheid van het Turkse leger in de grensstreek met Iraaks Koerdistan. In de regio rond Cizre, Qesrek, Sirnak en Beytussebab – steden in Turks Koerdistan die grenzen aan Irak – bevinden zich al meer dan 150 000 manschappen. Ook de bergachtige gebieden in Turkije worden voortdurend gebombardeerd. Uit getuigenissen van de lokale bevolking blijkt dat het Turkse leger zelfs chemische bommen inzet tegen de Koerdische bevolking. Het feit dat de laatste maanden veel dieren stierven en de lokale bevolking klaagt over ziektes die worden veroorzaakt door chemische stoffen, zouden dit bewijzen. In deze grensregio werd enkele maanden geleden opnieuw de noodtoestand afgekondigd. Hierdoor is deze regio nu afgesloten voor buitenlandse 'pottenkijkers': de buitenlandse pers en Koerden zelf worden uit deze grensregio geweerd. Turkije heeft inmiddels ook de grenspost bij Ibrahim Khalil gesloten. Dit was de enige toegangspoort tot Iraaks Koerdistan waar tot voor kort dagelijks zo'n drieduizend vrachtwagens passeerden. Ook mag geen enkele vlucht vanuit Europa naar Iraaks Koerdistan over Turkije vliegen.

De Turkse autoriteiten beweren het enkel gemunt te

hebben op de 'terroristische' militanten van de PKK. Nonsens. Mijns inziens gaat het hier ook om de destabilisatie van Iraaks Koerdistan en in zekere zin zelfs om de bezetting van deze regio. Verklaringen van hooggeplaatste militairen en bepaalde staatsmannen hebben dit reeds herhaaldelijk bevestigd. Met de inval in Iraaks Koerdistan verklaart Turkije dus duidelijk niet alleen de oorlog aan de PKK maar eigenlijk aan alle Koerden in de regio (Turkije, Irak, Iran en Syrië).

De Turkse staat zal de Koerdische kwestie in deze regio nooit kunnen oplossen door enkele militaire middelen in te zetten. Vrede in de regio is enkel mogelijk indien de Turkse staat de Koerdische identiteit en de culturele rechten erkend in de grondwet, indien Ankara een onvoorwaardelijke algemene amnestie afkondigt, indien misdadige organisaties van de 'diepe staat' worden aangepakt en indien Ankara bereid is om de heropbouw van de meer dan 4000 vernielde dorpen en de terugkeer van de dorpeelingen te bekostigen.

Al jaren zijn de Koerden en de Koerdische partijen vragende partij om via dialoog een oplossing voor de Koerdische kwestie te onderhandelen. Ze willen geen oorlog en wensen niets anders dan vreedzaam samen te leven met hun burens. Daarnaast zijn de Koerden het echter ook grondig beu om voortdurend vernederd te worden en bezet te worden door 'vreemde' autoritaire regimes. Indien Kosovo onafhankelijk kan worden, kan men zich toch afvragen waarom veertig miljoen Koerden dit voorbeeld niet zouden mogen volgen.

De internationale gemeenschap mag daarom zijn kop niet langer in het zand steken. Men moet in de EU en de VS beseffen dat er met een militaire aanpak van de Koerdische kwestie nooit vrede zal komen. De internationale gemeenschap moet de oorlogszuchtige Turkse politici en legercommandanten een halt toeroepen. Het Turkse leger moet zich onmiddellijk en onvoorwaardelijk terugtrekken uit Irak en er moet een einde komen aan de mensonwaardige onderdrukking van de Koerdische bevolking. De Turkse staat moet bovendien gesanctioneerd worden wegens de schending van de territoriale integriteit van Irak.

Stop de oorlog tegen het Koerdische volk!!!

De Koerdische kwestie in Turkije, een kwestie van terrorisme?

- Hanne Claessens -

Dat het Turks nationalisme en haar Koerdische tegenhanger moeilijk te verzoenen zijn, is duidelijk. Maar hoe valt deze vijandigheid te verklaren en waarom is ze zo hardnekkig? Door de nadruk op terrorisme en militaire repressie, reduceren de Turkse autoriteiten het 'Koerdische probleem' tot de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) en wordt iedereen die ijvert voor erkenning van de Koerdische identiteit in diskrediet gebracht. Een oplossing voor de Koerdische kwestie ligt op deze manier buiten bereik.

De Koerdische kwestie en het Turks nationalisme

Met het ontstaan van de moderne staat Turkije werd ook de Koerdische kwestie in het leven geroepen. Hoewel het Koerdisch nationalisme zich beroept op historiciteit, ontstond het hoofdzakelijk als antwoord op de radicale transformatie die met de Turkse modernisering werd doorgevoerd. Atatürk wilde van Turkije een seculiere staat maken met een zuivere Turkse identiteit. De islam vormde de enige hindernis voor niet-Turken om de Turkse identiteit te bereiken. Voor niet-Turken die geen moslim waren, was Turk-zijn uitgesloten. Enerzijds was dit obstakel voor Koerden niet van tel, aangezien ze moslims zijn en ze dus door assimilatie Turkse burgers konden worden. *"Gelukkig is hij die zichzelf een Turk noemt,"* luidde het principe van Atatürk. Om tot de Turkse natie te behoren, moest je dus geen Turk zijn, maar jezelf zo noemen. Anderzijds betekende dit dat het regime het bestaan van niet-Turkse moslims, en dus ook etnische Koerden, ontkende, evenals hun taal, cultuur en geschiedenis. Koerden werden 'Bergturken', Koerdistan werd 'het zuidoosten' en de Koerdische kwestie werd 'de zuidoostelijke kwestie'.

Ten aanzien van de Koerdische minderheid werd een assimilatiepolitiek gevoerd. Koerden hoorden, net zoals Turken, bij het land. Op vraag van de autoriteiten verspreide de academische wereld hiervoor argumenten, tot het absurde toe. Een voorbeeld hiervan hoorde ik van Fayik Yagizay, de vertegenwoordiger van de pro-Koerdische Partij voor een Democratische Samenleving (DTP) in Europa: *"Koerden horen bij Turkije. Het geluid van voetstappen in de sneeuw in de bergen klinkt immers als 'kard-kurd-kard-kurd'"*. Een ander voorbeeld zegt dat Turken en Koerden hetzelfde zijn, 'Turk' en 'Kurt' zijn immers dezelfde letters, alleen in een andere volgorde. Tegenwoordig is

de Turkse perceptie van de Koerdische minderheid wel enigszins veranderd. Koerden zijn niet langer would-be-Turken, maar juist zij die het hele principe van Turk-zijn onderuit trachten te halen. De Koerden hebben immers stand gehouden tegen de assimilatiepolitiek en de Koerdische identiteit heeft zich zelfs versterkt. Turken kunnen er de dag van vandaag niet meer omheen: naast de Turken bestaat er in Turkije een tweede etnische gemeenschap. Dit ligt echter erg gevoelig in Turkije.

Na Atatürks dood, wierp het Turkse leger, dat reeds onder Atatürk haar plaats in de Republiek veroverd had, zich op als beschermer van zijn erfenis. Tot op de dag van vandaag beheerst en controleert het leger de Turkse politiek en ziet het erop toe dat het Kemalisme gewaarborgd blijft. In het verleden pleegde het leger reeds verschillende staatsgrepen, wanneer de politiek een andere weg probeerde in te slaan. Een groot deel van het Turkse politieke landschap bestaat dan ook uit Kemalistische partijen, al dan niet onder militaire druk.

Het leger ziet zichzelf als de bewaker van Turkijes stabiliteit. Door de nadruk op nationale eenheid wordt diversiteit in Turkije met argusogen bekeken. In de Turkse samenleving hebben alle burgers gelijke rechten, in de zin van dezelfde rechten. Enerzijds is dit een grote verwezenlijking. Dit maakt opwaartse mobiliteit voor de Koerdische minderheid mogelijk, als ze tenminste bereid zijn hun etniciteit privé en apolitiek te beleven. Anderzijds vormt dit principe van gelijke rechten een hinderpaal om rechten te ontwikkelen die tegemoet komen aan etnische of lokale noden. Dat individuen door verschillende achtergronden, verschillende levensomstandigheden en een verschillende identiteit ook verschillende behoeften kunnen hebben, wordt door de Turkse democratie niet erkend. De Turkse politieke elite associeert het publiek bena-

Militairen paraderen voor het mausoleum van Atatürk in Ankara. (Foto: Nick Hannes)

drukken van etnische of culturele verschillen met sociaal-politieke desintegratie. De vragen van minderheden in het sociaal-culturele domein zien ze als een radicale vraag om politieke en territoriale afscheiding. De argwaan tegenover vragen van etnische groepen is zo groot, dat men ze van in het begin de kop indrukt.

Politieke oppositie buiten spel gezet

Het militaire regime zorgde ervoor dat er geen politieke oppositie kon ontstaan. Het leger ziet zichzelf als de hoeder van de drie belangrijkste principes van de Turkse modernisering, namelijk democratie, secularisme en politieke en territoriale integriteit van de natie-staat. Als het secularisme en de integriteit van het land op het spel staat, plaatst ze het democratische principe echter pas na de andere twee. Het leger aarzelt niet om de democratie af te zwakken door in te grijpen in de politiek. Een niet-gewelddadige Koerdische identiteitspolitiek werd op deze manier onmogelijk gemaakt. De Koerdische nationalistische partijen werden uit het Turkse parlement en uit de ganse Turkse politiek geweerd. Er zijn reeds heel wat pogingen ondernomen om langs democratische weg, door de vorming van politieke partijen, de belangen van de Koerdische minderheid te behartigen. Tevergeefs echter. HEP, ÖZDEP, DEP, HADEP, DEHAP en DTP, de voorbeelden zijn talrijk. Tussen 1990 en 2005 werden maar liefst zes pro-Koerdische partijen opgericht. De laatste partij is momenteel nog steeds werkzaam in Turkije. De vijf andere werden op één na allemaal gesloten door de Turkse overheid omwille van sympathieën voor de PKK, het benadrukken van het Koerdische karakter en dergelijke. DEHAP werd door de partijleden zelf opgedoekt, omdat verschillende rechtzaken tegen de partij aangespannen waren en sluiting de partij boven het hoofd hing. Ook tegen de DTP loopt momenteel een aanklacht, omdat de partij 'in strijd zou zijn met de onafhankelijkheid

van de staat en de ondeelbare integriteit van haar territorium en natie'. Hoewel Turkije relatief vrije en eerlijke verkiezingen houdt, blijft het leger de politiek in zijn greep houden. Beperkingen op de vrijheid van meningsuiting en vereniging maken het bestaan van een politieke partij in Turkije moeilijk. Voor Koerden is aan politiek doen nog eens extra moeilijk. Ze hebben voortdurend te maken met juridische pesterijen. Zo lopen tegen ongeveer alle DTP-burgemeesters rechtzaken omwille van het spreken in het Koerdisch bij officiële aangelegenheden, het steunen van de PKK, het beledigen van de Turkse identiteit enzovoort. Bij de algemene verkiezingen vormt de extreem hoge kiesdrempel van tien procent een belangrijk obstakel voor Koerdische partijen om het parlement te halen. Koerden worden op allerlei manieren tegengewerkt, zodat het politieke toneel voor hen bijna onbereikbaar wordt.

De PKK grijpt naar de wapens

De Koerdische Arbeiderspartij (PKK) zag zichzelf dan ook genoodzaakt om zich door middel van de gewapende strijd een weg te banen naar erkenning. We zouden dus kunnen stellen dat de PKK de uitkomst is van de onderdrukking van de Koerdische identiteit door de Turkse autoriteiten. Of zoals Fayik Yagizay het verwoordt: "De PKK is het resultaat van de Koerdische kwestie en is niet uit de lucht komen gevallen. Als er geen kwestie was, was er ook geen PKK". In theorie volgde de PKK de stalinistische tweefasen theorie van de revolutionaire strategie. In de eerste fase moest een democratisch onafhankelijk Koerdistan gevestigd worden (inclusief de Koerdische regio's in Iran, Irak en Syrië). Pas wanneer dit bereikt was, kon de strijd voor een verenigd socialistisch Koerdistan beginnen. Gebruik van geweld was hierbij gerechtvaardigd. Na de militaire staatsgreep van 1980 ontplooiden twee

derde van het Turkse leger zich in Turks Koerdistan. Er kwam een nieuwe grondwet, waarin heel wat vrijheden werden geschrapt. Militaire tussenkomst in Koerdische gebieden om de Koerdische identiteit te vernietigen, werd schering en inslag. De dreiging die uitging van de Koerdische aanwezigheid over de grenzen in Syrië, Iran en Irak vormde een extra stimulans voor Turkije om de Koerden te neutraliseren. Het grootste deel van het verzet in het zuidoosten werd gebroken tussen 1980 en 1983. Opstandelingen werden vermoord, gearresteerd of verbannen. Terwijl de Turkse staat de Koerdische identiteit onderdrukte en de mensenrechten schond, won de PKK aan invloed. Op 15 augustus 1984 begon die dan haar gewapende strijd. Diegenen die verdacht werden van collaboratie met de staat, werden geïsoleerd. De PKK gebruikte geweld tegen rechts Turkije, tegen de staat, tegen ambtenaren, tegen dorpswachters en tegen feodale Koerden. Ze ontplooiden typische guerrilla-activiteiten: ze zetten hinderlagen voor legerpatrouilles, vielen leger- en politieposten aan en saboteerden economische infrastructuur. De regering beantwoordde het geweld door grote aantallen Turkse troepen naar het platteland te sturen en de dorpswacht te bewapenen. Vooral tussen 1984 en 1999 kreeg de Koerdische bevolking het hard te verduren. De Turkse autoriteiten voerden immers een militaire campagne tegen de PKK, maar ontzagen de Koerdische bevolking hierbij niet. Enerzijds moesten Koerden zich bij de dorpswacht voegen om hun loyaliteit aan de Turkse staat te bewijzen, zoniet werden ze aanzien als PKK-sympathisanten en waren ze dus een doelwit voor de Turkse veiligheidsdiensten. Anderzijds werden dorpswachters door de PKK als verraders beschouwd en werden zij en hun families slachtoffer van raids door de PKK: In 1987 werd in het zuidoosten de noodtoestand afgekondigd, wat de weg vrijmaakte voor ernstige mensenrechtenschendingen in de regio. Het conflict eiste vele slachtoffers en ontwrichtte de Koerdische gemeenschappen op het platteland. Duizenden Koerdische

Winter in Dogubeyazit. (Foto: Nick Hannes)

dorpen werden vernietigd en miljoenen Koerden werden verdreven, mishandeld of gedood. Honderdduizenden Koerden zochten hun toevlucht in de steden. Ondanks de ontwrichting van de Koerdische gemeenschappen en de vele doden en vluchtelingen, mislukte de assimilatie van de Koerden door hun diep gewortelde cultuur en hun grote aantal.

In 1998 zette het Turkse leger Syrië onder druk om de steun aan de PKK stop te zetten, waarop Syrië Abdullah Öcalan de deur wees. Na zijn omzwervingen op zoek naar een land dat hem asiel wou bieden, werd hij in Kenia gearresteerd. Op zijn proces in 1999 werd hij tot de dood veroordeeld, wat later werd omgezet in levenslange gevangenschap. Öcalan riep de PKK op om een staakt-het-vuren af te kondigen en om zich terug te trekken naar basissen buiten Turkije. Er moest een democratische oplossing gezocht worden voor de Koerdische kwestie.

Een kwestie van terrorisme

Ondanks deze ommekeer heeft de Turkse overheid steeds geweigerd de PKK te erkennen als iets anders dan een terroristische organisatie. De officiële formulering van het 'Koerdische probleem' luidt dat het een probleem is van terrorisme, dat nog verergerd wordt door de economische en sociale problemen in het zuidoosten van Turkije en de buitenlandse steun aan de PKK. Dat het probleem gecreëerd zou zijn door de ontkenning van de Koerdische culturele en etnische identiteit wordt niet toegegeven. Koerden genieten in Turkije immers volledig burgerschap en zijn gelijk aan de Turken, waardoor de PKK niet gezien wordt als een bevrijdingsbeweging. Alle vragen om culturele erkenning van de Koerden kunnen op deze manier als separatisme worden afgedaan. Dit hypothekeert echter de ganze Koerdische kwestie, die zo gereduceerd wordt tot de gewelddadige strijd van een terroristische organisatie. Het verklaart ook waarom de Turkse autoriteiten in de eerste plaats militaire middelen inzetten als oplossing voor de Koerdische kwestie. Turkije beschouwt zichzelf immers niet in oorlog met de PKK, maar ziet het als haar opdracht om deze rebellenbeweging van haar grondgebied te weren. Contra-terrorisme is dan ook gerechtvaardigd overheidsgedrag. Op deze manier kunnen de Turkse autoriteiten ervan afzien om met Abdullah Öcalan en zijn volgelingen te onderhandelen. Niemand verwacht immers dat ze rond de tafel zouden gaan zitten met terroristen, wiens belangrijkste doel het zaaien van terreur en anarchie is. De overheid tracht op deze manier ook de Conventies van Genève te ontwijken, maar deze pogingen zijn tevergeefs (*). Door de stempel 'terroristische organisatie' op de PKK te drukken, kan de Turkse overheid de werkelijkheid manipuleren. Turkije hanteert dit discours als wapen in de strijd tegen de PKK. Het biedt hen de mogelijkheid hun tegenstanders te depersonaliseren, medestanders te rekruteren en aan te vallen onder het mom van verdediging. Hun

acties krijgen meer legitimiteit, terwijl de legitimiteit van de acties van de rebellen wordt ontkend.

Het is duidelijk dat hiermee het probleem niet adequaat wordt aangepakt en een effectieve oplossing voor de Koerdische kwestie uit de weg wordt gegaan. Zo werden reeds verschillende wapenstilstanden van de PKK, afgekondigd om ruimte te maken voor politieke dialoog, door de Turkse regering genegeerd. In oktober 2007 stelde de PKK nogmaals een eenzijdig staakt-het-vuren voor aan de Turkse overheid, op voorwaarde dat die zou afzien van een militaire operatie in Noord-Irak en de politieke en culturele rechten van de Koerdische minderheid in Turkije zou respecteren. De overheid liet echter weten niet met terroristische organisaties te onderhandelen. Dit was niet de eerste keer. Reeds na het eenzijdig afgekondigde staakt-het-vuren van de PKK in 1993, verklaarde de Turkse overheid "wij gaan niet rond de tafel zitten met schurken".

Ondertussen staat de PKK op de Turkse, Europese, Amerikaanse, Canadese en Australische lijst van terroristische organisaties. De naamsverandering naar KADEK (2002) en vervolgens naar Kongra-Gel (2003) veranderde niets aan de situatie. Ondanks de belofte tot een vreedzame strijd voor de Koerdische belangen binnen de grenzen van Turkije, zagen de autoriteiten in de nieuwe groeperingen slechts een voortzetting van de oude. Voor de PKK/KADEK/Kongra-Gel was het verlaten van de marxistische-leninistische strijd een poging om onder het juk van de 11-september-terroristen uit te komen en in het kamp van de mensenrechtenactivisten en democratische bewegingen terecht te komen. De War on Terror vormt tegenwoordig immers het dominante kader waarbinnen regeringen en niet-statelijke gewapende bewegingen hun acties voorstellen, ook al zijn de conflicten waarover het gaat van lokale aard. Turkije slaagde erin de PKK te laten erkennen als terroristen in plaats van als vrijheidsstrijders, wat een grote overwinning betekende voor de Turkse staat. De Amerikaanse War on Terror en de terrorismehype, die de wereld sinds 11 september 2001 in zijn greep houdt, speelden hierbij uiteraard in hun voordeel. Voor de PKK zal het erg moeilijk zijn om van deze stempel af te raken. Hij zal het referentiekader en de debatten blijven bepalen. Dat het militaire discours streng bewaakt wordt, speelt niet in hun voordeel. Dissidente stemmen die het tegendeel beweren, worden door de Turkse autoriteiten immers zo snel mogelijk de mond gesnoerd.

Aangezien de mainstream politieke partijen de Koerdische kwestie niet konden of wilden aanpakken met andere middelen dan repressie, was gewelddadige omverwerping van het regime voor de PKK de enige overgebleven optie. Het lijkt duidelijk dat het geweld in het geval van de PKK een antwoord is op de onderdrukking van de Koerdische bevolking door de

Turkse staat en een reactie op de militaire ontplooiing in het zuidoosten van Turkije. In de strijd van de PKK zijn er onschuldige slachtoffers gevallen en de PKK heeft zich schuldig gemaakt aan terroristische aanslagen, maar in wezen was hun geweld gericht tegen een gekende vijand, de Turkse staat en zij die collaboreerden met hen. Er zijn bovendien ook gruweligheden gepleegd door de veiligheidsdiensten en dorpswachters. We zouden te ver gaan als we daarom zouden stellen dat de staat zelf terroristisch is. Op deze manier wordt iedereen immers over dezelfde kam geschoren. Maar evenzeer is het geen oplossing voor de Koerdische kwestie om de PKK als een uitsluitend terroristische organisatie af te schilderen. Dit blokkeert een oplossing voor het conflict en helpt de situatie niet vooruit.

Sinds 1999 zijn er enkele hervormingen doorgevoerd, maar eigenlijk is er nog maar weinig veranderd in Turkije. De PKK bleef actief en het debat over de Koerdische kwestie bleef erg beperkt. Nu sinds juli 2007 twintig DTP-leden het Turkse parlement vervoegen, is er een nieuwe kans om het conflict in het zuidoosten van Turkije op een democratische manier op te lossen. Op het ogenblik draagt de houding van de Turkse autoriteiten, die de Koerdische kwestie blijven beschouwen als een terroristische kwestie en de DTP blijven isoleren, echter niet bij tot een oplossing. Zolang democratische opties en dialoog met de Koerdische minderheid geblokkeerd worden en zolang de Turkse overheid iedereen die de Kemalistische principes in vraag stelt, bestempelt als een terrorist, blijft conflictresolutie slechts verre toekomstmuziek. Ze hypothekeert hiermee bovendien niet alleen de toekomst van haar eigen land, maar zet tegelijkertijd haar relaties met Westerse landen en de stabiliteit in de ruimere regio op het spel.

Voetnoten

(*) Ondanks het feit dat Turkije de PKK een terroristische organisatie noemt en beweert niet in oorlog te zijn met de guerrillabeweging, is het internationaal humanitair recht toch geldig in dit conflict. De Conventies van Genève (of kortweg 'het oorlogsrecht') zijn van toepassing vanaf het ogenblik dat er sprake is van een gewapend conflict. Aangezien de criteria om te spreken van een gewapend conflict (namelijk een gewapende groepering, die strijd met minstens één andere groep of die strijd met de overheid, waarbij het geweld voldoende intens en samenhangend is) aanwezig zijn in Turkije, geldt per definitie het internationaal humanitair recht. Omdat het conflict tussen de Turkse staat en de PKK een intern conflict is, kunnen PKK-strijders wel geen aanspraak maken op het statuut van krijgsgevangene (wat bij een internationaal conflict wel het geval zou zijn).

Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek naar het Turkse beleid ten aanzien van de Koerdische kwestie dat uitgevoerd werd in het kader van een scriptie voor de Master na Master Conflict & Development.

Partijverboden en de DTP

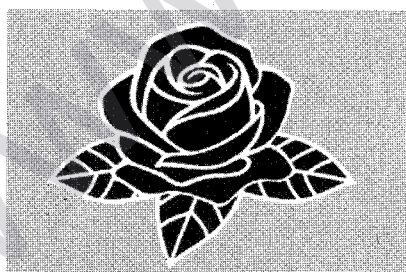
- Sidar Bengin Epozdemir -

"Turkse autoriteiten willen Koerdische partij verbieden,"[1] zo kopte Azady.nl op 16 november 2007 toen bekend was dat het Turkse Openbaar Ministerie onderzoek had ingesteld naar de pro-Koerdische Partij voor de Democratische Samenleving (DTP), die in Turkije wordt gezien als een partij die opkomt voor de rechten van de Koerdische minderheid in het land en 20 zetels heeft in de Turkse Nationale Vergadering. Op 6 november publiceerde de Europese Commissie haar jaarlijks "Vooruitgangsrapport" over Turkije. In sommige media werd dat als "mild" bestempeld. Maar wie de tekst leest, merkt al vlug ongezouten kritiek op het reilen en zeilen in Turkije.

Het Turkse Openbaar Ministerie stelde een onderzoek in naar DTP omdat deze partij veelvuldig grondwettelijke principes zou overtreden en een middelpunt van misdrijven geworden zou zijn. Inmiddels al tal van naamsveranderingen verder, wordt de DTP na het verbod op haar voorlopers HEP (1993), DEP (1994), HADEP (2003) blootgesteld aan een gevaar van wederom een nieuw verbod. Nadat HADEP werd verboden in Turkije werd DEHAP opgericht en ook daartegen werd een rechtszaak aangespannen bij de Turkse rechter. Deze zaak, alsmede die tegen een andere pro-Koerdische partij, HAK-PAR (Partij voor de Rechten en Vrijheden) loopt nog steeds.

Maar in hoeverre is het verbieden van een partij juist in een democratie, waarin het volk soeverein is, zoals ook in Turkije is vastgelegd in artikel 6 van de Turkse grondwet[2]. Hoe kan het dat de rechter een partij kan verbieden terwijl een partij een aanhang van miljoenen van datzelfde volk heeft?

In dit artikel zal ik ingaan op het fenomeen partijverboden, de daarbijbehorende rechterlijke uitspraken, derhalve wat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) hierover te zeggen heeft en hoe de zaak van de DTP daarin past.

Het logo van de Partij voor de Democratische Samenleving, de DTP.

- [1] Turkse autoriteiten willen Koerdische partij verbieden
<http://azady.nl/news.php?readmore=6085> (16-11-2007)
- [2] DTP'YE KAPATMA DAVASI AÇILDI
<http://www.haberx.com/n/1063032/dtpye-kapatma-davasi-acildi.htm> (16-11-2007)
- [3] TÜRKİ'YE CUMHURİ'YETİ' ANAYASASI (Artikel 6 Grondwet van de Republiek van Turkije van 1982.)
<http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/1982ana.doc>

Nurettin Demirtas, voorzitter DTP

Rechtszaak tegen de DTP

Republikeins Hoofdaanklager Abdurrahman Yalcinkaya diende bij het Turkse Constitutionele Hof in november 2007 een aanklacht in tegen de DTP vanwege *"het in conflict treden met de onafhankelijkheid van de staat met haar onafscheidbaar geheel van land en volk; het in dat kader plegen van misdrijven op een intensieve wijze door de partijleden; het openlijk toe-eigenen van deze situatie door het grote congres, de algemene voorzitter, de centrale besluitvormings- en bestuursorganen van de partij; het feit dat de misdrijven het middelpunt in de partij zijn en vanwege de besluitvaardigheid waarmee deze misdrijven worden gepleegd."*[3]

In de aanklacht voert de openbare aanklager voorts aan dat de programma's en acties van politieke partijen in Turkije conform de Turkse grondwet en de zoge-

noemde Politieke Partijenwet moeten zijn. Afdeling 5 en 6 van deze wet handelen specifiek over verboden op politieke partijen en vormen dan ook de basis van de aanklacht.[4] Belangrijk daarbij is artikel 101 op grond waarvan een partij kan worden verboden als het beoogt 'in conflict te treden' met de 'onafhankelijkheid' of het 'onafscheidbaar geheel' van het Turkse volk en land, de 'mensenrechten', de 'principes van gelijkheid en de rechtstaat', de 'seculiere staat', of een 'dictatuur' probeert te bewerkstelligen.

Ook kan het propageren van criminele activiteiten een partijverbod opleveren.[5] Dit artikel lijkt grotendeels gebaseerd op artikel 68 van de Turkse grondwet, waarin in lid 4 het verboden wordt voor een partij om in haar programma punten op te nemen die in conflict zijn met bijvoorbeeld de zojuist genoemde Turkse waarden die vrijwel identiek ook in de Turkse grondwet vermeld staan. [6]

De hoofdaanklager zal bij het Turkse Constitutionele Hof pleiten voor een verbod op de politieke partij DTP en zal daarbij tevens een vijfjarig politiek verbod vragen voor 221 leden van de partij. Deze tweede eis hangt als het ware samen met de eerste, vanwege het feit dat de Turkse grondwet in artikel 69 een politiek verbod van vijf jaar voor leden en oprichters van een partij mogelijk maakt, wanneer hun partij wordt verboden.[7] De leden en oprichters worden hiermee dus verantwoordelijk gehouden voor het doen verbieden van hun eigen partij.

Het Constitutioneel Hof van de Republiek van Turkije, belast met zaken betreffende de Turkse grondwet, zoals partijverboden.

In de dagvaarding van de DTP voert de openbare aanklager verder aan dat de partij een 'middenpunt van misdrijven' is geworden, wellicht wijzende op de vele overtredingen die DTP-politici wekelijks begaan door bijvoorbeeld de Turkse identiteit te beledigen; iets wat strafbaar is gesteld in het Turkse Strafwetboek.[8]

Maar wat in Turkije wordt opgevat als een belediging van de Turkse identiteit, is in een tolerant land als Nederland ondenkbaar. Stelt u zich eens voor dat een Friese politicus openlijk uitkomt voor het zelfbeschikingsrecht van zijn volk, de Friezen. In Nederland is het ondenkbaar dat een dergelijke politicus voor het uiten van deze mening veroordeeld kan worden wegens het beledigen van de Nederlandse identiteit, doch in Turkije gebeurt het aan de lopende band. [9]

In Turkije leidden de wensen van de DTP om te komen tot tientallen autonome regio's, waarin de lokale bevolking meer zeggenschap krijgt ten opzichte van de centrale overheid, tot een rechtszaak ter sluiting van de partij.[10]

De vraag hoe het nu kan dat er in een democratie een volk is, dat bepaalde wensen niet kan bewerkstelligen op democratische wijze door de hiervoor genoemde beperkingen, is een vraag naar de concepties van democratie.

Concepties van democratie

Bellekom[11] verwoordde deze vraag als volgt: "mag een liberaal-democratische staat zich te weer stellen tegen personen of groeperingen die hem (of in hem vertegenwoordigende waarden) vijandig gezind zijn, en zo ja, in welk stadium van vijandig gedrag.". Bellekom poogt in zijn artikel over partijverboden deze vraag van een eerste antwoord te voorzien door te zeggen: "ja, een liberale democratie mag haar vijanden diskwalificeren met middelen als partijverbod, grondrechtverwerking en (om het weer op z'n Duits te zeggen:) Berufsverbote."

Bellekom presenteert in zijn artikel twee concepties van democratie, een *materiële conceptie* en een *formele conceptie*.

- [4] SI'YASI' PARTI'LER KANUNU (Politieke Partijenwet 1983) <http://www.tbmm.gov.tr/genser/kanun3.html> (27-11-2007)
- [5] SI'YASI' PARTI'LER KANUNU (Artikel 101 Politieke Partijenwet 1983.) <http://www.tbmm.gov.tr/genser/kanun3.html> (27-11-2007)
- [6] TÜRKİ'YE CUMHURİ'YETİ' ANAYASASI (Artikel 68 lid 4 Grondwet van de Republiek van Turkije.) <http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/1982ana.doc> (27-11-2007)
- [7] TÜRKİ'YE CUMHURİ'YETİ' ANAYASASI (Artikel 69 lid 9 Grondwet van de Republiek van Turkije.) <http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/1982ana.doc> (27-11-2007)
- [8] TÜRK CEZA KANUNU (Artikel 301, Turkse Wetboek van Strafrecht, 2004.) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html> (27-11-2007)
- [9] Zie voor een voorbeeld Ook 26/01/2007: Ibrahim Guclu aangeklaagd wegens artikel 301. Typt u eens voor de grap het cijfer '301' in bij de zoekfunctie van Azady.nl en selecteer 'Nieuws'.
- [10] DTP roept op voor autonomie in Noord-Koerdistan <http://azady.nl/news.php?readmore=6027> (09-11-2007)
- [11] Th. L. Bellekom, Partijverboden, Staatkundig Jaarboek 1982-1983, p. 113-127.

Bij de *materiële conceptie* wordt aan een aantal waarden van een democratie dusdanig veel waarde toegekend, dat deze een onschendbaar karakter krijgen in een land. Een 'toevallige meerderheid' zoals Bellekom het formuleert, kan en mag deze waarden niet doen veranderen. Als schoolvoorbeeld geldt Duitsland waar de spreuk "*keine Freiheit den Feinden der Freiheit*" van toepassing is. Geen vrijheid aan de vijanden der vrijheid dus. In Duitsland gaat dat zelfs zover, dat de Duitse grondwet bepaalt dat bepaalde fundamentele beginselen niet mogen worden gewijzigd. Zo zegt artikel 79 lid 3: "*Eine Änderung dieses Grundgesetzes, durch welche die Gliederung des Bundes in Länder, die grundsätzliche Mitwirkung der Länder bei der Gesetzgebung oder die in den Artikeln 1 und 20 niedergelegten Grundsätze berührt werden, ist unzulässig.*" [12]

Men kan zeggen dat het in het geval van de DTP gaat om de vrijheid van de Turkse staat met haar 'onafscheidbaar land en volk' dat volgens de aanklager aangetast wordt bij de plannen van de DTP betreffende meer autonomie voor onder meer de Koerden. De Turkse grondwet kent een soortgelijke bepaling als die van de Duitse grondwet, waarin het de wijziging van haar eigen eerste drie artikelen verbiedt.[13] U raadt het al, de voor Turkije meest belangrijke waarden, zoals de ondeelbaarheid van het volk en land en zelfs de nationalistische ideologie van de grondlegger van de Turkse staat, Mustafa Kemal, staan in die eerste drie artikelen vermeldt.[14]

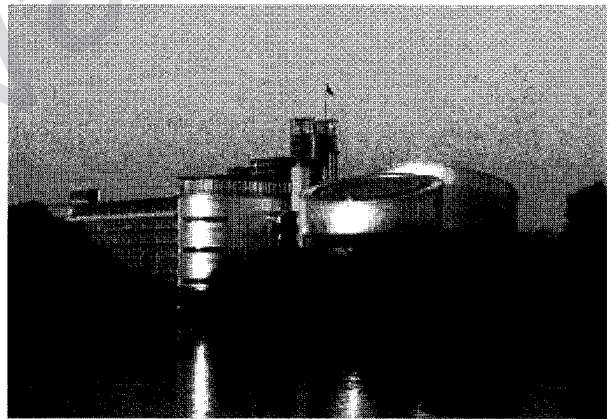
Bij de *formele conceptie* van democratie gaat het volgens Bellekom om een 'spel'. Dat spel bestaat uit het aanbieden en uitwisselen van ideeën en meningen op een voor iedereen toegankelijke marktplaats, de zogenaamde *free marketplace of ideas*, waarbij ook de opvattingen van de DTP een plaats zouden kunnen hebben. De regels van dit 'spel' zijn dan dat elke partij aan de vorming van gedachten mag bijdragen, mits het zich houdt aan het gebruik van legale middelen. Een voorbeeld kan zijn de Verenigde Staten van Amerika, waar een minderheid onder democratische spelregels tot een meerderheid moet kunnen uitgroeien, ook al wil deze groep de democratie afschaffen.

Helaas voor de DTP, is deze conceptie van democratie niet van toepassing in Turkije.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), dat belast is met het afhandelen van klachten ingesteld tegen lidstaten van de Raad van Europa, zoals Turkije, op grond van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM), heeft met betrekking tot partijverboden voor wat relevante rechtspraak gezorgd. Belangrijkste arrest daarbij is het zogenoemde Refah Partisi/Turkey arrest[15], waarbij een klacht werd ingediend tegen, jawel, Turkije.

De *Refah Partisi* (Welvaartspartij) werd verboden door het Turkse Constitutionele Hof vanwege het ontwikkelen van activiteiten die het seculiere staatsysteem in Turkije zouden ondermijnen. De Turkse constitutionele rechter had daarvoor drie argumenten aangevoerd. Ten eerste zou Refah er op uit geweest zijn om een pluraliteit van rechtssystemen op te zetten, welk zou leiden tot discriminatie gebaseerd op geloof. Ten tweede zou de partij de juridische interpretatie van de Koran, de Sharia willen toepassen op de interne en externe relaties van de islamitische gemeenschap in de context van de pluraliteit van rechtssystemen. Tot slot zou de partij zich beroepen op geweld, waar het haar doeleinden niet kon behalen op democratische wijze.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens te Straatsburg.

Refah ging vervolgens in hoger beroep bij het EHRM vanwege mogelijke schending van Turkije van artikel

[12] GRUNDGESETZ (GG) für die Bundesrepublik Deutschland
http://www.datenschutz-berlin.de/recht/de/gg/gg2_de.htm#art79 (27-11-2007)

[13] TÜRKİ'YE CUMHURİ'YETİ' ANAYASASI (Grondwet van de Republiek van Turkije, artikel 4)
<http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/1982ana.doc> (27-11-2007)

[14] TÜRKİ'YE CUMHURİ'YETİ' ANAYASASI (Grondwet van de Republiek van Turkije, artikelen 1 t/m 3)
<http://www.anayasa.gov.tr/images/loaded/kitap/1982ana.doc> (27-11-2007)

[15] EHRM 13 februari 2002, EHC 2003/28 (Refah Partisi/Turkey)

11 van het EVRM, dat het recht op vrijheid van vereniging en vergadering geeft.[16]

Het Hof oordeelde dat Turkije met het partijverbod niet in strijd had gehandeld met artikel 11. Daarbij overwoog het Hof: (...) *“those inferences met a “pressing social need” and were “proportionate to the aims pursued”. It follows that Refah’s dissolution may be regarded as “necessary in a democratic society” within the meaning of Article 11 par 2.”*(...)

Het Hof haalt hier lid 2 van artikel 11 aan, dat in bepaalde situaties de werking van het recht op vrijheid van vereniging en vergadering beperkt. Deze beperkingen moeten dan “bij de wet voorzien” zijn en “noodzakelijk” zijn in een *“democratische samenleving in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, voor de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.”* Ook zegt het tweede lid, dat de vrijheid van vereniging en vergadering niet inhoudt dat een lidstaat partijen niet kan verbieden.

In de Refah-zaak was gebleken dat de sterk islamistische Welvaartspartij er op uit was de Sharia in te voeren in Turkije en dat de kans groot was dat dit ook bewerkstelligd zou worden, gezien de Turkse peilingen een grote overwinning aan Refah toeschreven. Dat deze kans groot was, was voor het Hof des te meer reden om het partijverbod goed te keuren. Refah had niet alleen een programma, waarvan de inhoud fundamenteel indruiste tegen de basisprincipes van een democratische samenleving; het had ook nog eens een grote kans om haar programma door te voeren in Turkije.

Het Hof oordeelde dat er een dusdanig gevaar was voor de democratische samenleving, dat er sprake was van een “pressing social need” tot het ondernemen van actie, in deze zaak, het verbieden van Refah dus. Verder vond het Hof het verbod niet “disproportioneel” en veroordeelde het Turkije dus niet voor het overtreden van artikel 11.

Besluit

Helaas voor de DTP, is de formele conceptie van democratie niet van toepassing in Turkije. Deze is niet verenigbaar met de Turkse grondwet. Het hanteren van de formele conceptie van democratie zou voor Turkije het probleem van de gewapende verzetsgroeping PKK (Arbeiderspartij van Koerdistan), die vecht voor meer rechten voor de Koerden in het land en derhalve voor vele spanningen tussen het Turkse

leger en PKK-rebellen zorgt, een mogelijke (partiële) uitkomst zijn. Immers, de formele conceptie biedt een vrije marktplaats van ideeën en doelstellingen aan, zolang men deze maar niet op gewelddadige wijze probeert te bereiken.

En het is juist een grote minderheid in een samenleving die vele waarden in een samenleving niet deelt, in combinatie met de materiële conceptie van democratie die ervoor kan zorgen dat groeperingen als de PKK de wapens opnemen. Zeker, wanneer de Turkse rechter keer op keer de Koerdische legale partijen doet verdwijnen.

De vraag die bij de rechtszaak van de DTP centraal gaat staan, is de vraag in hoeverre de doelstellingen van de partij in strijd zullen zijn met de Turkse Grondwet en de Politieke Partijenwet. Nu is de situatie van de DTP verschillend van die van de Welvaartspartij, daar er niet een reële kans is voor de DTP om in grote getale verkozen te worden.

Momenteel heeft de partij 20 zetels in het Turkse parlement en het EHRM zou kunnen beslissen dat het niet uitsluiten van de DTP van het politieke proces juist een verrijking is voor de democratische samenleving in plaats van een gevaar, daar de stem van de Koerden dan vertegenwoordigd zou kunnen zijn. Uitsluiting van het proces zou kunnen leiden tot het gebruik van geweld door de Koerdische aanhang van de DTP.

Echter, met die hypothese lopen we veel te veel vooruit op de zaak, die één tot drie jaar gaat duren. Tevens is met deze stelling niet weggenomen dat straks bewezen wordt dat de DTP een mogelijk middelpunt van gepleegde strafbare feiten zoals artikel 301 is. Hoe vreemd dit artikel er ook uit mag zien, daar kijkt het Hof wel degelijk naar, volgens lid 2 van artikel 11 EVRM. Ook is het niet duidelijk in hoeverre de Turkse rechter de EHRM-rechtspraak in acht zal nemen, noch of de DTP in eventueel beroep zou gaan bij een partijverbod.

Tenslotte is niet uitgesloten dat de DTP'ers een eventueel verbod niet afwachten en al voortijdig hun partij verlaten voor een ‘nieuwe partij’, terwijl er in feite alleen sprake zal zijn van een naamsverandering.

De rechtszaak bevindt zich nog in de beginfase; de DTP heeft een juristenteam ingezet om alvast te werken aan een verweerschrift, waar het Constitutionele Hof spoedig om zal vragen. Het Hof zal voor het verweerschrift een indieningstermijn van één maand hanteren.

Sidar Bengin Epozdemir is derdejaars rechtenstudent en studeert aan de Universiteit van Maastricht te Nederland.

[16] Artikel 11 Europees Verdrag voor van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, 1950.

Leven in een domik

- Foto's en tekst: Nick Hannes -

Op 7 december 1988 verwoest een aardbeving zowat heel Noord-Armenië. 25.000 mensen sterven, honderdduizenden staan op straat, het economische leven is verlamd.

Humanitaire organisaties strijken neer met noodhulp en tenten. De Sovjet-regering voorziet tijdelijke wooncontainers in afwachting op nieuwbouw.

Maar wanneer de Sovjet-Unie eind '91 ophoudt te bestaan, vallen het herstelprogramma en de financiële steun abrupt stil. Wie op dat moment geen nieuw huis heeft gekregen, heeft pech.

In 1992 breekt de oorlog om Nagorno-Karabach los. Duizenden vluchtelingen, eveneens dakloos, arriveren in straatarm Armenië. De grensblokkade door Turkije en Azerbeidzjan brengen het land aan de rand van een economische afgrond. De slachtoffers van de aardbeving zijn op dat moment al lang vergeten.

Twintig jaar later zijn ze er nog. Op braakliggende gronden en verlaten industrieterreinen aan de rand van de stad strekken zich de containerdorpen uit. In de stadscentra van Gyumri en Vanadzor is elke vrije lap grond ingepalmd door een "domik", Russisch voor

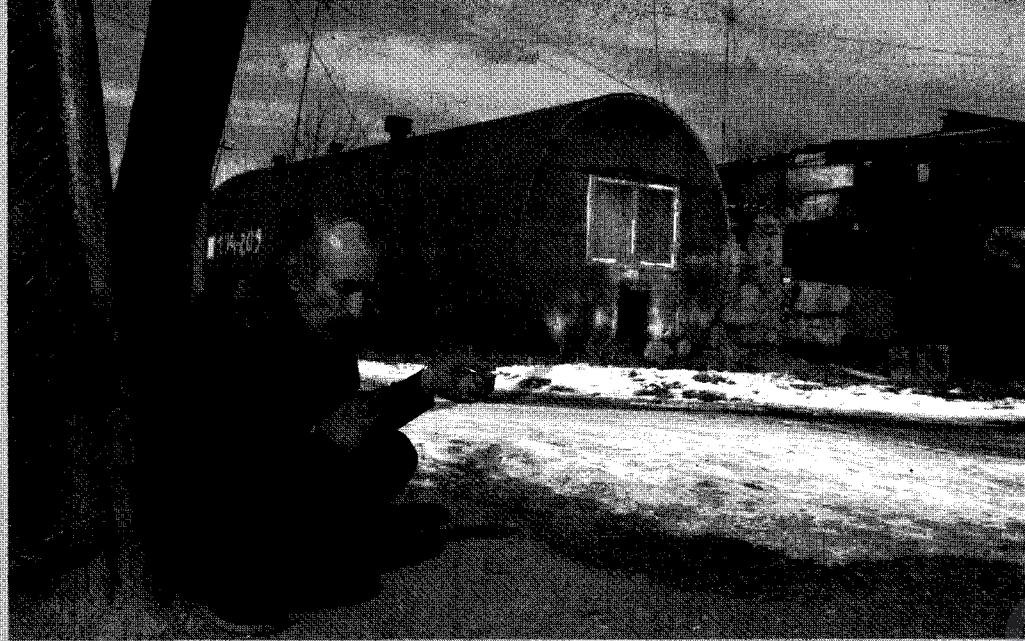
"klein huis". Vereenzaamde bejaarden en kroostrijke gezinnen leven er in erbarmelijke omstandigheden op te kleine oppervlakten.

Zonder stromend water, degelijke verwarming en sanitair worden velen ziek. Sommige types van containers zijn geïsoleerd met asbest. Echtgenoten en grote broers ontbreken veelal. Om het gezin te onderhouden, trekken ze massaal naar Rusland in de hoop er een job te vinden.

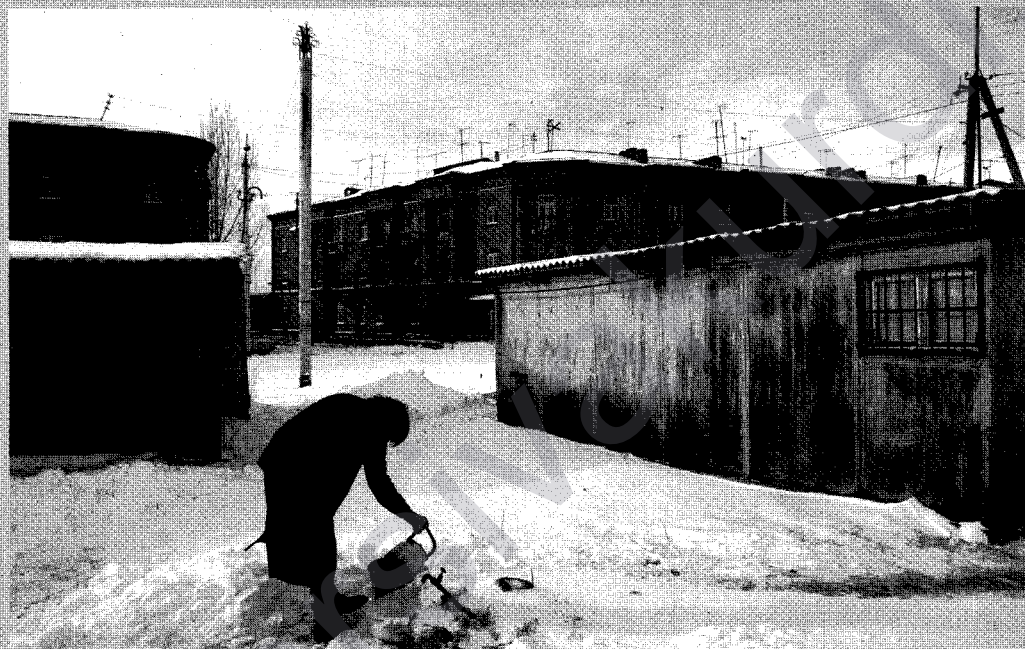
"Ijskoud in de winter, broeiend heet in de zomer, en als het regent heb je binnen een paraplu nodig", klaagt de twintigjarige student Artur, die zijn hele leven al in een domik woont. "Geef ons een kans en we trekken voorgoed weg uit Armenië", zegt vader Khatcharyan, die noodgedwongen twee van zijn kinderen afstond aan een weeshuis. "Het is een schande", zucht Gagik, een vrijwilliger die de gezinnen in de meest schrijnende situaties maandelijks een overlevingspakket met voedsel toestopt. "Hier sterven mensen van armoede. Thuis, omdat ze geen dokter kunnen betalen. Terwijl iets verder villa's als paleizen worden gebouwd, laat de regering deze mensen letterlijk en figuurlijk in de kou staan."

Een zelf gemaakte woning in een buitenwijk van Gyumri.

Albert Torojan, ex-gewichtheffer, nu kreupel en werkloos, rookt een sigaret bij zijn cilindervormige domik in Gyumri.

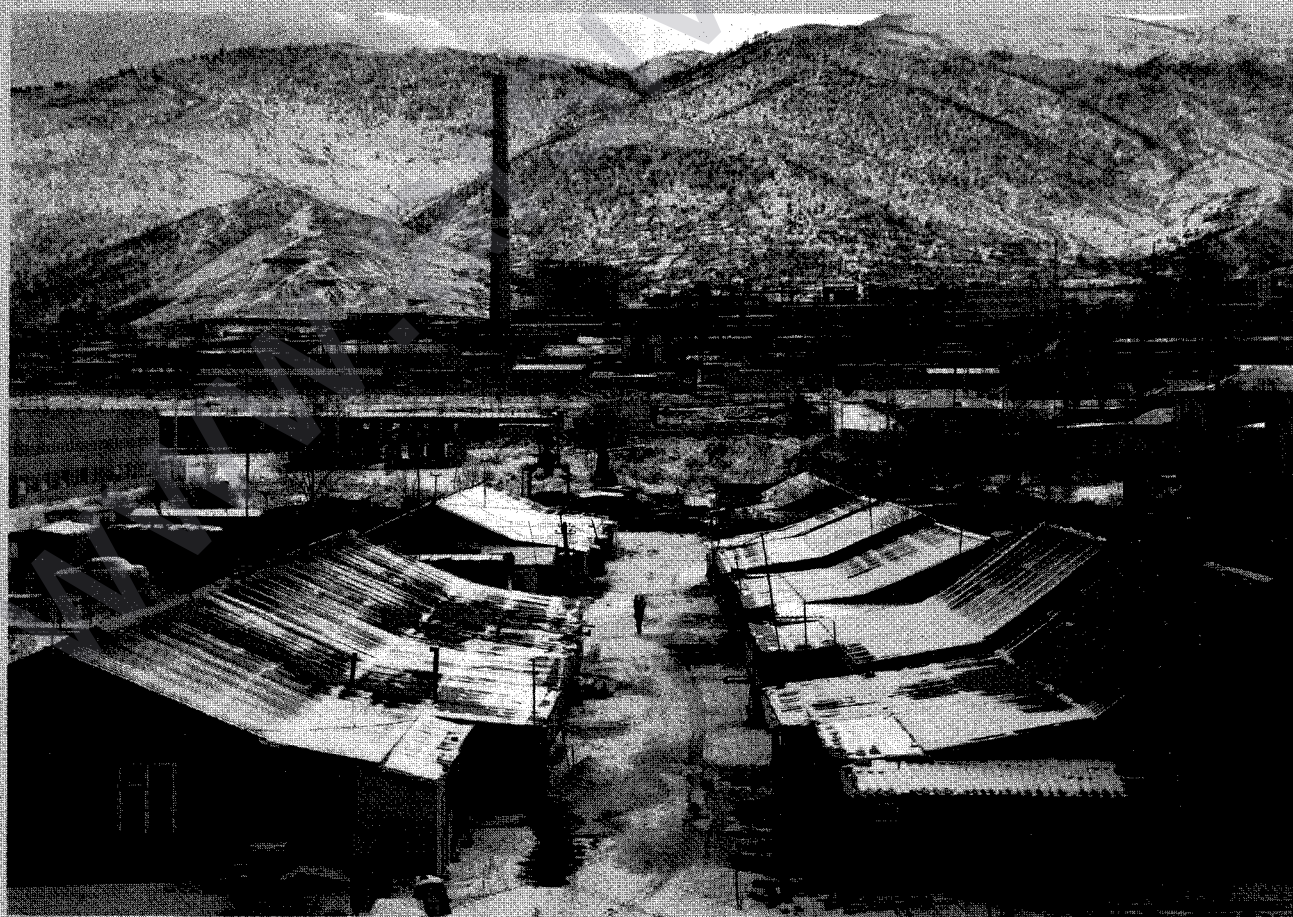
Een vrouw giet heet water over een bevroren kraan. De containerwoningen hebben geen stromend water.

Harud Amircharjan, Armine en hun dochter Karlen leven in een container in Gyumri. Harud is werkloos.

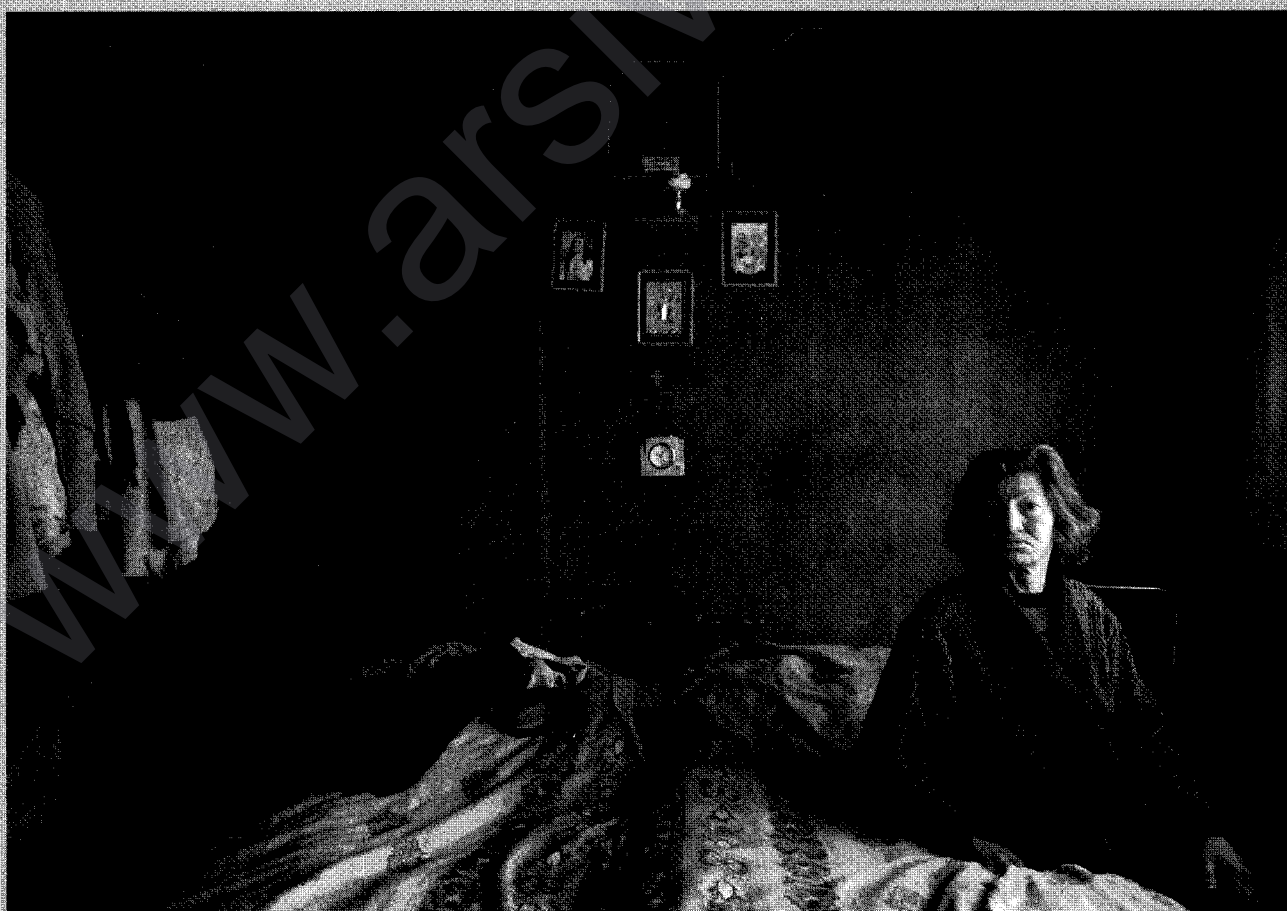
Containerwoning in Stepanavan.

Tientallen dakloze families vestigden zich op een vervuild fabrieksterrein in Vanadzor.

Bij de familie Tsarukjan in Gyumri wonen acht mensen in één container.

Siranush Hovannesjan zit op haar bed. Haar dochter en man zijn opgenomen in het ziekenhuis.

Het Wij-gevoel en de Haagse identiteit

- Carla Van Os -

“Den Haag pleit voor de dubbele nationaliteit”, wijs ik naar een colbert in het Haagse stadhuis. Ik krijg een stomp van mijn vriend. Ik zou niet provoceren, dat was de afspraak. En dan mocht ik mee naar de ceremonie waarbij hij het Nederlandschap cadeau krijgt. Cadeau! Het is immers een feest, zo preekt de wethouder bij herhaling. Hoeveel oorlogsellende, hoeveel gemis van familieleden, hoeveel asiel- of andere procedurerampen, hoeveel op z'n zachtst denigrerende – en soms zelfs mensonterende – contacten met onze immigratieautoriteiten zijn er aan vooraf gegaan? Hoe veel Nederlandonwaardige inburgeringsuren waarin je leert dat je niet tijdens het acht uur journaal mag bellen en liever helemaal niet belt maar schriftelijk in drievoud een afspraak met je buurvrouw aanvraagt? Voel je je dan blij op die dag dat al die levenspijn en bureaucratische rompslomp zijn beslag krijgt? “Waarom is hier niemand vrolijk”, roept de wethouder vertwijfeld als hij een Ethiopische man naar voren roept. “Hoe doen ze in Ethiopië als ze vrolijk zijn? Zo van ‘oeh oeh oeh?’”. De wethouder maakt ‘indianen’-geluiden met zijn hand voor de mond. Een wedstrijd ADO-Ajax zou er terecht voor stil gelegd worden. Maar hier kan het. Hier, in de Haagse raadszaal waar enkele tientallen bijna-Nederlanders verlegen in hun stoelen draaien. De stoelen van waaruit over hen geregeerd wordt. Een paar honderd meter van het Binnenhof waar dit festijn in de dagen van Verdonk is bedacht. Onze populaire politicus van wie we Trots op Nederland mogen zijn. Trots op Nederland. De Haagse wethouder nam de besmette woorden ook veelvuldig in zijn mond. Maar nog trotser is hij op Den Haag. Vandaar die dubbele vlag, die de bijna-Nederlanders moeten opspelden als ze dat laatste uur van de marathon naar het Nederlandschap afleggen. De Haagse vlag. Ik had altijd gedacht dat het de ADO-kleuren waren. De Haagse trots spat van het videoscherm af dat ons uitnodigt te delen in het geluk Hagenaar te zijn. De stad van het internationaal recht. Een foto van het Vredespaleis waar volgens de commentaarstem het Internationaal Strafhof is gevestigd. Pardon? Iets gemist? Thuis check ik de website van het Strafhof, ook die van het Vredespaleis. Die doen gewoon nog ieder hun eigen werk. Een kleine misser in de Haagse inburgering. Niet erg. Die fout maken jaarlijks honderden demonstranten die bij het Vredespaleis pleiten

voor de vervolging van een of andere oorlogsmisdadiger. Trots op Nederland, solidair met Nederland, dat gevoel heeft ons ook geholpen de Tweede Wereldoorlog te overwinnen, zo betoogt de wethouder. Hier begint zich toch echt een golvende mate van misselijkheid meester van me te maken. Mijn Afghaanse buurvrouw op de tribune kijkt me bezorgd aan en geeft me een pepermuntje. De wethouder – die overigens duidelijk vol welgemeende goede bedoelingen zit, een zeer betrokken en warme indruk maakt en met wie ik best een avondje zou willen bomen – noemt namelijk in zijn preek wel de racistische en xenofobe taal waar onze bijna-Nederlanders dagelijks mee geconfronteerd worden, maar die heten in zijn praatje ‘niet zo’n leuke discussies’. Zou de wethouder zich niet realiseren dat het zondebokdenken in die ‘niet zo’n leuke discussies’ gecombineerd met uitsluitingstrategieën bijdraagt aan oorlogszuchtige ontwikkelingen? Hoe fout - in de ouderwetse betekenis van het woord - is het om ‘Trots op Nederland’ te associëren met de overwinning op het fascisme? Ik hoop dat deze associaties aan de bijna-Nederlanders voorbij gingen. Maar wat ze zeker niet gemist kunnen hebben is de inleiding waarin zij allemaal opgeroepen werden om niet te discrimineren. Om Onze Nederlandse Waarden van gelijkwaardige behandeling van vrouwen, zwarten en homoseksuelen te respecteren. Heeft de wethouder door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) een vooronderzoek laten doen naar deze groep Hagenezen? En kwam daar bij toeval uit dat zij zich zonder uitzondering hadden schuldig gemaakt aan intolerantie en achterstelling? Weet de wethouder wel wie hij voor zich heeft? Misschien wel een winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede? Of een vooraanstaande mensenrechten-activist, die waarschijnlijk beter uit de voeten kan met artikel 1 van Onze Grondwet dan de wethouder? Zou het niet gepaster zijn om Trots te zijn op alle bagage die Onze Nieuwe Hagenezen met zich meebrengen, om daar *oprecht* geïnteresseerd in te zijn? “Koerdistan”, zegt Mijn Nieuwe Kaaskop als de wethouder vraagt waar hij vandaan komt. “Dat noemen wij Irak”, zegt de wethouder. “En wij noemen dat Koerdistan”, klinkt het nukkig. Stiekem toch een beetje trots. Beter schaffen we deze idiotie af. Om te beginnen in Den Haag. Stad van internationaal recht. Stad waar de mensenrechten-vlag vrolijk zou moeten wapperen.

Momentum voor de Koerdische zaak

- Fabienne Bossuyt -

Decennialang hebben de Koerden tevergeefs gestreefd om de aandacht van de internationale gemeenschap naar zich toe te trekken. Die roep kan eindelijk gehoor krijgen nu de Koerdische belangen deels overeenstemmen met wat de Europese Unie en de Verenigde Staten in de regio beogen. Los daarvan slagen sommige Koerden er nu meer dan ooit in om hun eigen lot in handen te nemen en de toekomst van hun staat mee te bepalen.

In 1920 stelden Koerdische onderhandelaars hun visie van een verenigd Koerdistan voor op het naoorlogse congres van San Remo[1]. Onmiddellijk na WO1 konden de Koerden hun zaak niet hard maken gezien hun belangen niet overeenstemden met die van de toenmalige grootmachten. De Koerden konden bovendien niet tippen aan de georganiseerde en gedreven nationalistische projecten van hun tegenstrevers. Door verschillende ontwikkelingen in de voorbije dertig jaar werd de duurzaamheid van de landsgrenzen van na 1918 steeds meer in vraag gesteld. Recente gebeurtenissen hebben het bestaan van Koerdische nationalistische gevoelens aan het licht gebracht, gevoelens die los van – of ondanks – diezelfde grenzen gegroeid zijn: Koerdische verlangens naar autonomie in Irak, het verzet van de Koerdische oppositie tegen het beleid van het Turkse regime, de harde aanpak van de Syrische Koerden door de Syrische overheid, de – weinig belichte - onderdrukking van het Koerdisch nationalisme in Iran.

Maar nu lijkt een momentum te ontstaan voor de Koerdische kwestie. Voor de eerste keer in hun geschiedenis komen de belangen van de Koerden overeen met de doelstellingen van de westerse grootmachten, met name de Europese Unie en - belangrijker nog - de Verenigde Staten. Door de onderhandelingen met Turkije over een eventuele toetreding tot de Europese Unie wordt Ankara onder druk gezet om de situatie van de Koerden drastisch te verbeteren en de nodige hervormingen door te voeren op vlak van basisrechten, rechtvaardigheid, politieke vertegenwoordiging, veiligheid, onderwijs en cultuur. Het samenvallen van de Koerdische belangen met die van de Verenigde Staten in Irak heeft zelfs nog meer ingrijpende gevolgen. De Koerdische Regionale Regering (KRG) bestuurt de meest stabiele en welvarende regio van Irak en biedt een nooit eerder geziene mate van legitimiteit aan Iraakse Koerdische leiders die de toe-

komst van heel Irak kunnen beïnvloeden en bepalen. De Iraakse president is Jalal Talabani, de bezieler en jarenlange leider van de Patriottische Unie Koerdistan (PUK). Het belang van de Koerden binnen Irak wordt verder verstevigd door hun nauwe allianties met belangrijke sjiitische partijen evenals door hun goede relaties met voormalige Baathisten en soennitische stammenleiders. Ook op militair vlak mag het belang van de Koerden niet onderschat worden. Sommige van de meest efficiënte groepen binnen het Iraakse leger en de veiligheidsdiensten zijn gerekruteerd van de Koerdische *peshmerga*, wat aantoont dat – behalve de Amerikanen – de Koerden de meest competente militaire troepen zijn binnen Irak. Kortom, de Iraakse Koerden beschikken vandaag over een unieke kans om de toekomst van hun land te bepalen. Al deze factoren leveren het bewijs dat westerse beleidsmakers rekening moeten houden met de rol die de Koerden spelen in Turkije en Irak, evenals met de manier waarop Koerden in Syrië en Iran door hun regering behandeld worden en hoe zij hun ‘broeders’ in de omliggende landen aanschouwen.

Dit samenvallen van Koerdische en westerse belangen is echter vrij complex en is niet noodzakelijk welkom buiten Koerdistan. Het is zelfs goed mogelijk dat dit op de Europese en Amerikaanse ministeries van Buitenlandse Zaken met een zekere nervositeit wordt gade geslagen. De erkenning dat er een gemeenschappelijk belang bestaat met een of meerdere Koerdische agenda's onthult mogelijk een hele reeks problemen, vervelende beslissingen en het risico dat men betrokken geraakt in een zelfbeschikkingsproces dat de toekomst van gevestigde staten op het spel kan zetten en daarmee ook de kans verhoogt dat men zal moeten tussenkomen in deze soevereine staten. Maar voorlopig is er onder de Koerdische politici geen of weinig vraag naar een onafhankelijke Koerdische staat die ten koste van Irak, Turkije, Iran of Syrië zou

Standbeeld van de Koerdische leider Mustafa Barzani in Dohuk, Iraaks Koerdistan. (Foto: Nick Hannes)

worden opgericht. Koerdische politici blijven gewoon doen waar ze al decennialang mee bezig zijn, namelijk het nastreven van politieke doelstellingen binnen de landsgrenzen van de staten waarin ze verblijven. Maar het is niet op vlak van politieke eisen dat de Koerden veel verandering hebben bereikt, wel in de manier waarop ze zichzelf op massaniveau zien. Deze transformatie is niet het gevolg van een of andere geheime strategie van separatistisch gezinde leiders, maar wel van de oprichting en het overleven van een autonome politieke Koerdische entiteit in Irak, evenals van de globalisering en van het onvermogen van de gevestigde staten om een vangnet te bieden voor dat groeiende nationalisme.

Consolidatie van de Koerdische Autonome Regio

Het verregaande wantrouwen van sommige Turkse rechtse politieke elites tegenover elke vorm van Koerdische entiteit binnen of dichtbij Turkije heeft enkel bijgedragen tot een versterking van het Koerdische nationalisme in Turkije evenals in Irak, Syrië en Iran. Voor de Turkse 'diepe staat' [2], die het militaire apparaat omvat, is de oprichting van een autonome Koerdische regering in Erbil een waarschuwing tegen en een katalysator voor de verdere ontwikkeling van het Koerdische nationalisme ten koste van een bijzonder exclusivistische visie van de Turkse natie-staat. Het is tegen die achtergrond dat de militaire operaties tegen de PKK (Partiya Karkaren Kurdistan) aan de Iraaks-Turkse grens moeten worden geplaatst. In het najaar van 2007 werd een reeks aanslagen gepleegd in Turkije die aan zo'n veertig mensen het leven kostten. Volgens de Turkse regering

zaten Iraakse eenheden van de PKK achter deze aanslagen, wat hen meteen een reden gaf om een groot aantal Turkse troepen te ontplooiën langs de grens met Irak. Maar het blijft tot vandaag onzeker of die aanslagen daadwerkelijk door Iraakse PKK-strijders werden uitgevoerd. De PKK zelf ontkent elke betrokkenheid en beweert dat een geheime cel van het Turkse leger achter de aanslagen zat.

Vast staat dat de PKK lang niet meer voorstelt wat het ooit geweest is. In Turkije kunnen ze onder de Koerdische bevolking niet meer op de aanhang rekenen die ze vroeger kenden en in Irak worden ze niet langer als een serieuze dreiging gezien door de Koerdische leiders. Die zijn tegenwoordig veel meer beducht voor de islamitische extremisten die in Irak actief zijn. Waarom blijft Turkije dan toch hardnekkig vasthouden aan zijn gewelddadig anti-PKK beleid? De reden daarvoor kan te vinden zijn in de aanhoudende slechte relaties tussen Turkije en de Verenigde Staten. Een andere mogelijke reden is de opkomst van de islamitische Gerechtigheid en Ontwikkelingspartij (AK-partij) en de verkiezing van Abdullah Gül tot president, successen die helemaal niet enthousiast onthaald werden bij de legertop. De militaire hardliners beslisten dan maar het risico op een nakende islamisering van Turkije aan de kaak te stellen om zo opnieuw steun te vinden voor hun kemalistische positie. Een ander succes waar de Turkse legertop zich moeilijk kan bij neerleggen is dat van de KRG, wat meteen de derde mogelijke reden biedt waarom het Turkse leger er zo op gebrand is het Iraakse grensgebied aan te vallen. De val van het Saddam-regime betekende het begin van verdere politieke consolidatie en economische groei voor de KRG. Het hoogtepunt van de consolidatie deed zich

voor op 7 mei 2006, toen de PUK en de KDP (Koerdistan Democratische Partij) beslisten om de KRG te herenigen onder het premierschap van KDP'er Nechirvan Barzani. Sindsdien zijn talrijke initiatieven ondernomen om nog meer buitenlandse investeringen aan te trekken en zijn steden als Dohoeek en Erbil volop aan het boomen. Deze politieke en economische vooruitgang worden ook gekoppeld aan socio-culturele ontwikkelingen bij de Iraakse Koerdische bevolking, die zich steeds meer als 'Koerdisch' profileert. Maar er blijven problemen. Het is niet zeker hoe duurzaam de KDP-PUK-unie is. De KRG kampt bovendien met beschuldigingen van corruptie die zich zou voordoen in de hoogste rangen van de regering. Vooral het lot van het olierijke Kirkoeek blijft de gemoederen verhitten. Hoe dan ook, of de KRG er al dan niet in slaagt de zaak rond Kirkoeek op een vreedzame en rechtvaardige manier op te lossen, het hele succesverhaal van de Iraakse Koerden beïnvloedt sterk de manier waarop Koerden in Iran, Syrië en Turkije zichzelf aanschouwen alsook hun relaties met de staten waarin ze verblijven.

Koerden in Syrië en Iran

De situatie van de Koerden in Syrië en Iran wordt veel minder belicht dan die van hun buuren in Irak en Turkije. Dat heeft veel te maken met het feit dat ze beperkter zijn in aantal. De Koerden maken zo'n tien procent uit van de Syrische bevolking en zo'n tien à vijftien procent van de Iraanse bevolking. Een andere factor is de extreem hoge mate van onderdrukking en de totnogtoe grotendeels geweldloze manier waarop ze zich tegen die onderdrukking verzetten. In Syrië haalden periodieke opflakkingen van Koerdisch verzet nooit de internationale krantenkoppen, tot er in maart 2004 een gewelddadige opstand uitbrak. Daarbij kwamen zo'n veertig Koerden om het leven en werden er maar liefst 2000 mensen opgesloten. De verdere consolidatie van de Koerdische regionale autonomie in buurland Irak inspireerde de Syrische Koerden om op straat te komen en meer inspraak en rechten te eisen. Maar vier jaar na de schermutselingen is er nog steeds niets in huis gekomen van de hervormingen die Damascus achteraf beloofd had. Het Syrische regime heeft intussen de banden met Ankara versterkt waardoor het zijn steun voor de PKK heeft laten varen. In Damascus wordt het succesverhaal van de KRG met argusogen gevolgd. Die succesreeks zal hoe dan ook de Koerden in Syrië blijven aanmoedigen in hun pogingen om hervormingen en nieuwe kansen te verkrijgen. De toenemende frustra-

tie onder de Koerdische bevolking verhoogt wel het risico dat ze het gebrek aan politieke rechten op den duur minder vreedzaam zullen aanvechten.

In Iran heeft het toenemende Koerdische nationalisme in de regio de overheid ertoe gedwongen het bestaan van Koerdische organisaties toe te laten. Daartoe behoren hoofdzakelijk het 'Koerdisch Verenigde Front' en de 'Koerdische Hervormers'. Maar het Iraanse beleid maakt het deze organisaties moeilijk om vrij te opereren. Bovendien kunnen hun posities, die noodgedwongen gematigd en passief zijn, niet concurreren met het sterke Koerdische nationalistische discours dat van buiten Iran komt. Daarbij komt dat de Koerdische partijen in Iran onderling verdeeld zijn. Niettemin valt ook in Iran niet te ontkennen dat het succes van de KRG in Irak het politieke en nationale bewustzijn van de Iraanse Koerden verder aanwakkert.

Wat er ook gebeurt op korte of langere termijn, het is duidelijk dat sommige Koerden er vandaag in slagen om de koers van hun land te beïnvloeden op een manier die onmogelijk was voor de Koerdische onderhandelaars van 1920. De kans is miniem dat er binnenkort een onafhankelijke Koerdische staat ontstaat, maar dat neemt niet weg dat er op een dag één wordt opgericht als een late toevoeging aan de politieke kaart van het Midden-Oosten van na 1918. Deze evoluties tonen aan dat de internationale gemeenschap rekening moet houden met de situatie van de Koerden vooral met betrekking tot de nieuwe politieke dynamieken in Turkije, Syrië, Iran en Irak, alsook de nieuwe politieke en economische vooruitzichten van de Koerden zelf. Het feit dat westerse beleidsmakers moeite hebben om met niet-statelijke actoren en minderheden om te gaan mag geen excuus zijn om zich afzijdig te houden van de Koerdische kwestie.

Samenvatting van het rapport van het Chatham House: 'The Kurdish Policy Imperative', december 2007. Download rapport op: http://www.chathamhouse.org.uk/files/10685_bp1207kurds.pdf

Voetnoten

- [1] Het congres van San Remo werd georganiseerd door de geallieerden om te beslissen over de toekomst van het voormalige grondgebied van het Ottomaanse Rijk.
- [2] De term 'diepe staat' verwijst naar Turkse ultranationalistische groeperingen die binnen het staats- en militaire apparaat van Turkije met aanslagen het autoritaire systeem in stand willen houden.

In de Kaukasus ontbreekt een democratische mentaliteit

- Serdar Mehabadi -

Begin januari maakte ik een tiendaagse reis naar de Kaukasus. Ik bezocht Georgië, waar de zittende president Saakasjvili op 6 januari nipt de presidentsverkiezingen won en ook Armenië waar onlangs op 19 februari premier Sarkisian tot nieuwe president werd verkozen. In beide landen zag ik verzuurde gezichten en hoorde ik enorm veel kritiek van de gewone man op de politieke situatie waarin de landen verkeerden.

Georgië

Niemand in Georgië lijkt in twijfel te trekken dat president Saakasjvili op een onverdiende en frauduleuze manier herkozen werd. Een minderheid vond dit geen probleem: "Hij is verdiend herkozen. Zelfs indien hij fraude heeft gepleegd, gun ik hem de overwinning. Hij heeft veel veranderingen teweeg gebracht en we hebben veel vooruitgang geboekt. Wat is het alternatief? Opnieuw chaos?"

Tachtig procent van de kiesgerechtigde bevolking eiste dan ook een tweede verkiezingsronde omdat zij een tweede ambtstermijn van Saakasjvili als president niet zagen zitten. De oppositie werd massaal gesteund in hun protest. Saakasjvili heeft immers verloren in grote Georgische steden als Tbilisi, Batumi en Azdjarja. De claim van de oppositie dat de verkiezingen oneerlijk en ondemocratisch zijn verlopen, lijkt dan ook gerechtvaardigd. Zo telde men in de gemeente Kwemo Kartili (Marneuli) 1600 stembiljetten terwijl er in werkelijkheid maar 400 stemgerechtigden geregistreerd zijn. Algemeen wordt aangenomen dat de president in werkelijkheid slechts 22% van de stemmen wist te vergaren. Trouwe aanhangers met twee of meerdere verblijfplaatsen stemden echter meerdere malen voor hem waardoor Saakasjvili nog eens dertig procent van de stemmen achter zijn naam kon schrijven.

Gelijktijdig met de presidentsverkiezingen werd er een referendum georganiseerd over de datum van de parlementsverkiezingen. De president stelde voor om parlementsverkiezingen te organiseren in de herfst van 2008 terwijl de oppositie die reeds in maart 2008 wilde organiseren. Een meerderheid, 63 %, stemde voor de organisatie van de parlementsverkiezingen in maart 2008, wat ook zou kunnen duiden op de verminderde populariteit van Saakasjvili en op

frauduleuze praktijken van de regeringspartij. Bovendien zou het merendeel van de stemmen voor Saakasjvili van de Azerische, Armeense en Migrelse gemeenschappen komen. Tot slot wordt ook gezegd dat de erg dure verkiezingscampagne van Saakasjvili gefinancierd werd door Turkse handelaars. Zij gaan ervan uit dat enkel Saakasjvili hen een rooskleurige en veilige toekomst kan garanderen gezien zijn goede relaties met het Westen.

Wat de oppositie verzwakt is hun onderlinge verdeeldheid en hun ongeloofwaardig programma. Het programma van Saakasjvili is inhoudelijk veel sterker. Bovendien hebben de oppositieleiders, in tegenstelling tot Saakasjvili, geen nauwe betrekkingen met het Westen.

Daarnaast heeft Saakasjvili tijdens zijn ambtstermijn als Georgisch president de laatste jaren ook dingen verwezenlijkt die in zijn voordeel pleiten. Zo bond hij de strijd aan tegen de alomtegenwoordige corruptie, verwezenlijkte hij grootse infrastructuurwerken, voerde hij hervormingen door in de administratie, de politie en het legerapparaat, enz. Ook in het dagelijks leven is de vooruitgang voelbaar. De steden zijn sinds 2004 veel moderner geworden. Bijna overal is er nu stromend water en heeft iedereen toegang tot elektriciteit. De gewone man in de straat zal deze enorme verbeteringen direct erkennen maar er onmiddellijk aan toevoegen dat het binnenlands beleid anders moet gevoerd worden en in de eerste plaats in het voordeel van 'Jan met de pet'. Zo valt het op dat de nieuwe machthebbers met het geld zijn gaan lopen. De nieuwe politieke leiders, die vroeger ordinaire ambtenaren waren, zijn plots miljonairs geworden. Bovendien zijn zij erg autoritair. "Een nieuwe, moderne maffia is ontstaan. Ze zijn financieel te machtig om tegen op te treden."

De laatste jaren werden de meest waardevolle staats-

eigendommen voor ridicule prijzen aan privé-ondernemers verkocht. Zo werd het gemeentehuis van Tbilisi, een prachtig gebouw in het midden van de stad, onlangs verkocht en zal men er een hotel van maken. De bevolking is razend over het feit dat enorm veel gebouwen en gronden verkocht zijn aan buitenlanders. Vooral de Turken hebben lucratieve handelszaken opgezet in Georgië. Overal zijn ze te vinden: in de bouwsector, de textielsector, transport, horeca, gezondheid, voeding, enz....

In de zogenaamd hervormde en gemoderniseerde politie- en ambtenarensector is er nog altijd sprake van willekeur. Bovendien treden zij nog steeds erg autoritair op en kan men in geval van problemen niet op hen rekenen. E. P. zegt hierover het volgende: "Er wordt gesproken over democratie... Maar een democratische mentaliteit is nog ver te zoeken!"

Armenië

Vanaf het moment dat je de grens oversteeft naar Armenië, zie je het enorme verschil tussen Armenië en Georgië. De douaniers zien er vermoeid uit en doen moeilijk. De toestand op het vlak van infrastructuur is miserabel: vuile en stinkende wc's, geen water, geen voorzieningen in de wachtlokalen, zeer primitieve werkomstandigheden en werkwijzen. Buitenlanders worden onnodig lang opgehouden. Het verkrijgen van een visum wordt bemoeilijkt omwille van corruptie en administratieve redenen. Zo wordt er moeilijk gedaan als je aan de grensovergang niet onmiddellijk een visum voor Armenië kan voorleggen. Nochtans kan men sinds enkele jaren voor twintig dollar aan de grens een visum kopen. Aan de grens maakt men echter geen onderscheid tussen 20 dollar en 20 euro. Wanneer je 20 euro geeft, moet je dus geen wisselgeld verwachten. Wanneer je uiting geeft aan je protest, haalt men zijn schouders op. Ze doen dan alsof ze je niet begrijpen.

De politieke toekomst van Armenië is evenmin hoopgevend. De corruptie en het autoritaire karakter ervan is, in tegenstelling tot Georgië, erg voelbaar. De bevolking gelooft niet in de regering en de president die nog nooit hebben geluisterd naar de wil en de wensen van de bevolking. Alhoewel de Armeense autoriteiten maar al te graag een pro-westerse koers zouden varen, zijn ze ervan overtuigd dat dit in de praktijk slechts een verre droom is. Ze zouden in plaats van Rusland graag de Verenigde Staten of de Europese Unie als bevoorrechte partner kiezen. In de praktijk weten ze echter niet hoe zij onafhankelijker kunnen worden van Rusland.

De bevolking is radeloos en moedeloos. Erg weinig

mensen geloven nog in een betere toekomst voor Armenië. Tachtig procent van de Armeniërs zou onmiddellijk, indien zij hiervoor de middelen zouden hebben, naar het buitenland vertrekken en bij voorkeur naar de VS of Europa.

Volgens de Koerdische organisaties is het Armeense minderhedenbeleid de laatste jaren duidelijk gewijzigd. Waar Koerden zich ten tijden van de Sovjet-Unie erg welkom voelden in Armenië, is daar nu geen sprake meer van. In de jaren tachtig telde Armenië nog 75 000 Koerden. Nu wonen er nog maar 25 000 Koerden in Armenië. Zij maken ook melding van een grote aanwezigheid van de Turkse Geheime Diensten (MIT). Meestal komen de Turkse geheime agenten 'vermomd' als handelaars via Georgië, Azerbeidjaan of Iran het land binnen. Voor de Turkse burgers is het immers nog steeds moeilijk om handel te drijven in Armenië. Op deze manier slagen de Turkse autoriteiten erin hun positie in de Kaukasus te versterken.

De Armeense en Turkse autoriteiten onderhouden relaties met elkaar maar wel op een strikt geheime en erg omzichtige manier. Hierin spelen de Iraniërs een cruciale rol die de Turken helpen om hun positie te versterken in Armenië.

Wat de toekomst zal brengen, is vooralsnog onduidelijk. Nu de voormalige premier Serge Sarkisian bijna zeker de nieuwe Armeense president zal worden, verwacht men echter weinig veranderingen in het buitenlands beleid. Naar alle waarschijnlijkheid zal hij de nauwe banden met Moskou proberen te bewaren en zal er geen toenadering komen tot de buurlanden Azerbeidjaan en Turkije, wat in de praktijk tot het isolement van Armenië heeft geleid. De genocide op de Armeniërs die werd gepleegd ten tijde van het Ottomaanse Rijk in de Eerste Wereldoorlog, de culturele genocide die al een eeuw bezig is en de kwestie van Nagorno-Karabach, dat sinds een bestand met Azerbeidjan (1994) door Armenië wordt bestuurd, zorgen voor spanningen met de twee landen. Hoelang zullen de Armeense autoriteiten hun voet nog stijf kunnen houden? Verschillende buurlanden zoals Turkije, Iran, Azerbeidjaan en Georgië hebben nu eenmaal geen goede betrekkingen met Armenië. En wat voert Rusland in zijn schild? Zal Rusland Armenië laten vallen voor andere belangen in de regio? Hoe gaat de regio er dan uitzien? En zijn de VS en de EU bereid om in de bres te springen voor Armenië?

We zwijgen dan nog over de talrijke andere minderheden en godsdiensten in de regio: de Abkhazen, Tsjetsjenen, Adjaren, Osseten, Tsjerkessen, enz. Zonder twijfel blijft de Kaukasus een kruitvat waar etnische, religieuze en regionale conflicten elk moment kunnen losbarsten.

Een Koerdische bibliothecaris in Bagdad

- Dr. Cynthia Jean -

De plundering van het Archeologisch Museum in Bagdad tijdens de Amerikaanse inval in Irak in 2003 werd indertijd erg gemediatiseerd. De Nationale Bibliotheek en Archieven van Irak werden echter eveneens vernield. Honderden kostbare en oude manuscripten werden gestolen waaronder een verhandeling uit de 16de eeuw van Ibn Sina (Avicenna). Collecties werden geplunderd en lokalen vernield. De documenten en boeken die waren achtergebleven, werden vernietigd door de brand en het water. Na de invasie van 2003 keerde de Koerdische dr. Saad Eskander, zoals vele idealistische bannelingen, terug naar Bagdad waar hij de Nationale Bibliotheek en Archieven zou herstellen.

Terwijl de Unesco de chaos betreurde als zou het 'een ramp zijn voor de culturele erfenis van Irak', besloot Dr. Saad Eskander, een Koerd die in Engeland leefde en in Bagdad geboren was, dat het tijd was om in actie te schieten. Vol hoop keerde hij na de Amerikaanse invasie in Irak terug naar zijn land om te helpen bij de heropbouw van Irak en om te strijden tegen het extremisme en de corruptie. Saad Eskander, 44 jaar oud, heeft al een indrukwekkend parcours afgelegd. Hij werd geboren in Bagdad. Op zijn 19 jaar sluit hij zich aan bij het Koerdisch verzet in Iraaks Koerdistan, vervolgens vlucht hij naar Iran en Syrië. Daarna besluit hij om het Nabije Oosten te verlaten en naar Groot-Brittannië te vluchten waar hij naast de Britse nationaliteit ook een doctoraat zou behalen.

Bij zijn terugkeer in 2003 naar Irak, besluit hij de Nationale Bibliotheek en de Archieven van Irak opnieuw uit de grond te stampen. Het is een project dat hem nauw aan het hart ligt en dat weldra ook een groep studenten en intellectuelen van Bagdad zou aantrekken. "Na de brand en de chaos, was er hier niemand meer. Enkel honden en katten", herinnert Eskander zich, de huidige directeur van de Nationale Bibliotheek en Archieven van Irak.

Na vier jaar hard werken, kan de Koerdische directeur nu met enige trots verkondigen dat de bibliotheek zich in een betere staat bevindt dan voor de oorlog. Ramen werden vervangen, muren geschilderd en in de bureaus en leeszaal werden tientallen computers geïnstalleerd die allen toegang hebben tot het internet (tenminste wanneer het elektriciteitsnet dit toe-

laat). Dankzij persoonlijke initiatieven van buitenlandse organisaties kon de Nationale Bibliotheek en Archieven van Irak gerenoveerd worden. Zo zijn de computers en de meubels afkomstig van Japanse en Italiaanse ngo's en de British Library en de Amerikaanse universiteiten hebben op microfilm kopieën van duizenden boeken en van Iraakse archieven gestuurd. Tsjechië heeft scanners en het materiaal geleverd om de microfiches te lezen. Daarnaast heeft Praag ook een deel van de werknemers van de Bibliotheek ontvangen en hen een vorming gegeven over dit nieuwe materiaal. Op de website, nog altijd gedeeltelijk onder constructie, is voortdurend meer informatie te vinden (<http://www.iraqnl.org/wpeng>) - zowel in het Arabisch als in het Engels. Het personeel is talrijker (meer dan 400 werknemers in vergelijking met slechts 90 vóór 2003) en beter gekwalificeerd (in 2006 werkten er 46 gediplomeerden in de bibliotheekwetenschappen en 149 anderen hadden tevens een hogere opleiding genoten). Het moet gezegd zijn dat het enthousiasme van Dr. Eskander ondersteund wordt door de uitzonderlijke toewijding van zijn personeelsleden, die regelmatig met de dood of met ontvoering bedreigd worden.

Van november 2006 tot juli 2007 publiceerde Eskander een soort intiem dagboek op de website van de British Library. Hij deelde hierin zijn impressies, zijn ervaringen en de moeilijkheden die zijn personeel en zijn eigen familie meemaakten. De blog, een niet-gecensureerde bron uit eerste hand, zou gedurende negen maanden dag na dag, op een waardige en heldere manier, een idee geven van het dagelijkse infer-

no waarin de bewoners van Bagdad leven. Eind 2007 heeft hij zijn dagboek afgesloten omdat Dr. Eskander de indruk had dat hij de lijdensweg van zijn werknemers etaleerde en aan zijn lezers een beeld ophing een ongeluksvogel te zijn. Dit kon hij psychologisch steeds moeilijker verwerken (het dagboek is nog altijd online op <http://www.bl.uk/iraqdiary.html>).

Eskander heeft een vrij progressief concept van het beheer van de Nationale Bibliotheek en Archieven van Irak: voor hem moet deze instelling de trots worden van de Irakese natie, zonder rekening te houden met de etnische of religieuze origine. Dit is natuurlijk niet naar de zin van iedereen die zich in het huidige onstabiele klimaat in Irak heeft gevestigd... Portretten van politieke of tribale leiders krijgen geen plaats aan de muren van de Bibliotheek: "Wij hebben hier geen etnische problemen", verklaart S. Eskander. "Sji'ieten, Koerden en soennieten delen iets erg waardevols samen, met name de Nationale Bibliotheek en Archieven van Irak". De vrouwen hebben tevens een belangrijk aandeel in het beheer van de instelling. Van de 383 werknemers waren er in 2006 206 vrouwen. Vrouwen staan onder andere aan het hoofd van de archiefdepartementen. De Archieven hebben in november 2007 zelfs een klein feestje georganiseerd: "De Vrouwendag". Ook wil de Bibliotheek de mentaliteit wijzigen en het respect van de vrouwenrechten aanmoedigen. Dit wordt geconcretiseerd door de creatie van een 'Vrouwenclub' en een opvang voor de kinderen van het personeel. Nadia Hassan, de webmaster van de Bibliotheek, waardeert de houding van haar directeur: "Hij is erg democratisch. Hij verandert de mentaliteit van de mensen". Om de veiligheid van zijn personeel te garanderen, beschikt Eskander maar over weinig middelen. Nochtans bevindt de Bibliotheek zich in één van de meest gewelddadige wijken van Bagdad. Toch neemt hij enkele kleine initiatieven zoals bijvoorbeeld de installatie van een kleine kiosk aan de ingang van zijn bureau waar een vrouw snacks en snoepgoed verkoopt. Eigenlijk wilde hij een echte kantine bouwen voor zijn werknemers zodat niemand het gebouw nog moest verlaten en zijn leven niet meer op het spel moest zetten om zijn lunch te kopen.

In de lokale kranten en op zijn blog geeft hij openlijk kritiek op de Minister van Cultuur en op andere politici. Eskander klaagt het gebrek aan initiatieven aan om het Irakese culturele erfgoed te beschermen. Om de bescherming enigszins te garanderen, neemt hij dan initiatieven zonder de toestemming van zijn oversten: zonder toelating spreekt hij met buitenlandse journalisten, hij maakt reizen naar Europa en de Verenigde Staten om donaties en materiaal te beko-

men, hij redde in het geniep gestolen documenten in de 'Green Zone', ..."Dat is soms illegaal", geeft Eskander toe, "maar dat is in ons belang. (...)Wanneer wij alle bevelen opvolgen, komen wij nergens".

Al deze inspanningen worden spijtig genoeg vaak afgeremd door de precaire situatie van het land: gebrek aan Irakese financiering, onvoldoende veiligheid (schoten van sluipschutters, bommen, aanslagen in de wijk, ...) en tijdelijke elektriciteitsvoorzieningen die de conservatie van de boeken en de manuscripten niet ten goede komen en het gebruik van het informaticamateriaal beperken. Ten gevolge van bedreigingen zagen al bijna 300 personeelsleden zich verplicht om gedurende één of meerdere maanden onder te duiken. Daarnaast moest de Bibliotheek ook al tijdelijk de deuren sluiten bij golven van aanslagen (vijf personeelsleden werden in 2006 vermoord en in maart 2007 is vlakbij de Bibliotheek een bom ontploft die 26 slachtoffers maakte). In 2005 heeft Dr. Eskander doodsbedreigingen gekregen die vergezeld gingen van de vraag om de renovatie van de Bibliotheek te stoppen. Wat hen stoort is de neutraliteit van de directeur in de 'etnische' conflicten. De directeur negeerde de bedreiging en zette zijn werk verder. Sinds 2004 is hij al wel vier keer verhuisd om de bescherming van zijn vrouw en zijn twee kinderen te garanderen. "De Bibliotheek is een symbool van hoop", zegt S. Eskander, "Deze vernietigen zal onze samenleving nog meer verdelen. Het is niet enkel een aanval tegen Irak, het is tevens een aanval tegen onze cultuur". Op 12 november 2007 heeft Saad Eskander van de Stichting Scone (New York) in de Universiteit van Colombia de prijs van 'Archivaris van het Jaar' ontvangen. Van zijn personeel krijgt hij elke dag echter de mooiste erkenning: één van zijn werknemers, die ontvoerd werd, kwam onmiddellijk na haar bevrijding opnieuw voor hem werken. Wanneer zij in tranen haar verhaal aan hem doet, vraagt zij aan haar directeur waarom hij niet terugkeert naar Europa. En zoals altijd wanneer men hem die vraag stelt, antwoordt Saad Eskander: "Hoe zou ik zo'n geweldige personen als jullie in de steek kunnen laten?"

Bronnen: Website British Library, BBC radio 4 « Taking a Stand » 8/01/2008 en artikels: Tom A. Peter, The Christian Science Monitor (18/01/2008); Troy MacMullen, ABC News Internet Venture (16/12/2007); Sudarsan Raghavan, Washington Post Foreign Service (7/04/2007).

Vertaling: Lieve Driesen

Rijden de VS zich vast in het Midden-Oosten?

- Ludo De Brabander -

De VS-politiek in het Midden-Oosten en de bredere regio zit verstrikt in zelfgecreëerde contradicties. Nieuw is dat niet. De recente frictie tussen Turkije en de Verenigde Staten over de Koerdische kwestie is een 'remake' van geostrategische gevoeligheden met een al decenniaoude voorgeschiedenis. Maar vandaag lijkt het er op alsof het Witte Huis steeds meer verstrikt geraakt in een complex web van tegenstrijdigheden, waarbij de steun aan de ene bondgenoot tot spanningen leidt met de andere.

Het ontbreekt de VS niet aan situaties in de islamitische wereld die wel tot ernstige kopzorgen moeten leiden. Er is het bondgenootschap tussen de sji'itische politieke krachten in Irak en Iran, de confrontatie met Hizbollah die de VS doet laveren tussen steun aan Israël en de Libanese regering van Siniora, het paaieren van Mahmood Abbas als pion tegen Hamas, net genoeg om geen argwaan op te wekken in Tel Aviv, het pleidooi voor meer democratie in het Midden-Oosten versus het succes van de islamisten en de Amerikaanse steun aan autoritaire en theocratische regimes zoals aan Musharraf, ... Het lijstje is behoorlijk lang geworden.

Turkije en de Koerden

Een zware confrontatie tussen Turkse troepen en de guerrilla van de Koerdische Arbeiderspartij (PKK) in de herfst van 2007 zadelde Washington eens te meer op met een moeilijk te ontwarren gordiaanse knoop. Het incident, waarbij twaalf Turkse militairen sneuvelden, zorgde voor een nieuwe nationalistische oprisping bij de publieke opinie in Turkije aangevoerd door een immer sterke nationalistische pers. Ankara ontplooidde een immense troepenmacht aan de grens met Irak en dreigde met een militaire inval tegen de PKK-aanwezigheid daar. De Turkse premier Erdogan kreeg trouwens weinig manoeuvreerruimte van zijn eigen parlement dat aandrong op een hard militair optreden. Hoewel de VS de PKK als een terroristische organisatie beschouwen zag Washington zich verplicht op de rem te gaan staan omdat een Turkse invasie de noordelijke Irak-regio ernstig zou destabiliseren.

Voor de VS is het al jaren moeilijk schipperen rond Iraaks Koerdistan (Zuid-Koerdistan). De Koerden

waren de enige bevolkingsgroep in Irak die niet afkeurig stonden tegenover een hard militair optreden tegen Saddam Hoessein. De Koerdische leiders hadden een opportunistisch bondgenootschap gesloten met Washington vanuit de optiek om minstens de verworven verregaande autonomie binnen Irak te behouden en achteraf te institutionaliseren. Een dergelijk piste is evenwel niet naar de zin van Ankara dat vreest dat dit de eigen Turkse Koerden (Noord-Koerdistan) op verkeerde gedachten zou brengen.

De Turks-Amerikaanse relaties waren al verzuurd door twee Amerikaanse parlementaire resoluties. Tien dagen voor het incident keurde de Commissie voor Buitenlandse Zaken van het Amerikaanse Congres een resolutie goed die de deportatie van de Ottomaanse Armeniërs (tijdens WO I) als genocide bestempelde. Het gaat om een materie die stevast kan rekenen op hevige reacties in Turks nationalistische kringen, waar zowel het leger als het grootste deel van het Turkse politieke establishment toe behoort. De resolutie volgde op een eerdere resolutie van de Amerikaanse Senaat eind september, die voorstelt om Irak op te delen in een Koerdisch, soennitisch en sji'itisch deel, met een federale regering die enkel nog verantwoordelijk zou zijn voor de bewaking van de grens en de olierijkdommen. Dat de resolutie met grote meerderheid is goedgekeurd stemde zowel Turkije als Bagdad bitter, want dat zou de aanloop kunnen betekenen voor verdere etnische zuiveringen in de verschillende gebiedsdelen.

De verzekering van de Iraakse premier Nuri al-Maliki dat het de PKK-bureaus zal sluiten, in een poging om een crisis te voorkomen, wordt vooral als een symbolische geste gezien, omdat hij weinig militaire controle kan uitoefenen op de Iraaks-Koerdische regio, waar de naar schatting 3.000 sterke troepenmacht van de PKK zich schuilhoudt. Een hard militair optreden van

de Koerdische autoriteiten of VS-troepen tegen de PKK is dan weer onwaarschijnlijk gezien de nog altijd grote populariteit van de PKK bij de Koerdische bevolking. Als de Koerdische regionale regering al zou willen optreden tegen de PKK, dan zal daar ongetwijfeld een prijs voor moeten betaald worden, zoals het houden van een referendum over de aansluiting van het olierijke Kirkoek (met een aanzienlijke minderheid Turkmene) bij de Koerdische regio, iets waar Turkije al voor gewaarschuwd heeft en de waarschijnlijkheid van een Turkse militaire invasie alleen maar verhoogt.

De VS doen er alles aan om Ankara zoet te stemmen. Toen Turkije begon met het bombarderen van doelwitten in Noord-Irak werd in de pers gesuggereerd dat dit alleen maar kon met de toestemming van Washington, meer bepaald na het bezoek van de Turkse president Erdogan bij de Amerikaanse president op 5 november 2007. Volgens een topadviseur die bij de gesprekken tussen beide presidenten aanwezig was zou Erdogan gezegd hebben dat de VS moeten kiezen tussen Turkije en de Iraakse Koerden. De reactie van Bush was dat Washington Ankara zou steunen, maar dat een militaire operatie beperkt moest blijven en een politieke oplossing moest worden gevonden. Washington zou geleidelijk aan toegeven dat het inlichtingen doorspeelde aan het Turkse leger. De VS openden daarenboven het luchtruim voor Turkse gevechtsvliegtuigen. De sterk verzuurde relaties tussen beide landen klaarden terug op, zodanig zelfs dat de Turkse stafchef, Yasar Buyukanit de goede samenwerking prees. In de Turkish Daily News van 21 februari 2008 sluit de Turkse minister van Buitenlandse Zaken, Ali Babacan, een grootschalige grondoperatie¹ niet uit. Het antwoord van de woordvoerder van de Amerikaanse regering typeert het voorzichtig schipperen rond de kwestie. Hij antwoordde indirect door te stellen dat de VS de best mogelijke inlichtingen verstrekken om tegen de PKK te strijden. Maar hij herhaalde het Amerikaanse standpunt dat de VS streven naar een goede samenwerking tussen Turkije en Irak om de "terroristische dreiging te bestrijden".

Turkije claimt inmiddels dat bij de verschillende raids minstens 150 Koerdische rebellen zijn gedood. Maar dat werkt in toenemende mate de ergernis op van de Iraakse Koerden. Massoud Barzani, de president van de Koerdische Autonome Regio in Irak waarschuwde Turkije al dat het niet zal blijven toekijken. Volgens hem zijn er al verschillende doden gevallen onder de burgers als gevolg van de Turkse militaire operaties en zijn er al duizenden het geteisterde gebied ontvlucht. De Koerdische Regionale Regering staat evenwel

onder grote druk. Ze overtuigde de PKK om een wapenbestand in acht te nemen en nam tegelijk maatregelen tegen de financiële infrastructuur van de rebellen. Maar een militaire confrontatie met de PKK sluit ze uit. Niet alleen omdat dit een militair hachelijk avontuur zou zijn, maar ook omdat ze niet de indruk wil wekken verraad te plegen aan de Koerdische zaak.

Welke politieke keuze de VS ook maken, telkens zal dat ongenoegen opleveren bij een van de betrokken partijen. Turkije is een belangrijke NAVO-bondgenoot. De VS hebben een belangrijke vliegtuigbasis in het Turkse Incirlik en Turkse troepen strijden mee met de VS-alliantie in Afghanistan. De aandacht van Washington voor Turkije is ongewoon groot. Op 27 en 28 februari bezoekt de Amerikaanse minister van Defensie Turkije om te spreken over "veiligheidszaken", goed voor de derde hoge bijeenkomst op een maand tijd. Eind januari was een hoge vertegenwoordiger van de Turkse Generale staf in de VS, gevolgd door een bezoek van de Vice-voorzitter van de Amerikaanse 'Joint Chiefs of Staff' aan Ankara.

De PKK kan alvast minstens een succes op zijn palmares schrijven, namelijk dat ze er in geslaagd is om de VS in een ongemakkelijke situatie te dwingen tussen Turkije en de Iraakse Koerden. De Turkse militaire actie zou wel eens het paradoxale effect kunnen hebben dat het een boost geeft aan het Koerdische nationalisme en een groeiende sympathie voor de rebellenbeweging opwekt.

Er schuilt ook een gevaar in het conflict voor de Turkse regering. Op dit ogenblik heeft het gezorgd voor een toenadering met het leger. Maar als het blijft aanslepen zou dat er wel eens voor kunnen zorgen dat de Turkse 'diepe staat' de strijd tegen de PKK als het ultieme argument zal gebruiken om in de aanval te gaan tegen de gehate AKP van Erdogan om zo terug meer greep te krijgen op het politieke gebeuren. De heisa rond de PKK heeft trouwens al gezorgd voor een toenadering tussen Turkije en Iran, een gevolg van de bereidheid van Teheran om harder op te treden tegen de PKK. In juli tekenden beide landen al een akkoord over energiesamenwerking. Een dergelijke toenadering past niet echt in de confrontatiepolitiek die Washington tegen Iran voert. Maar ook tussen Irak en Iran zijn er ontwikkelingen die niet gunstig zijn voor de Amerikanen.

Iran en Irak

De Brits-Amerikaanse oorlog tegen Irak en de daaropvolgende val van het Baath-regime, heeft er tegen de

¹ Op 21 februari penetreerden volgens NTV zo'n 10 000 Turkse grondtroepen zo'n 6 mijl in Irak. Het Turkse grondoffensief ging van start nadat de Turkse oorlogsvliegtuigen en artillerie verdachte doelwitten van de rebellen bombardeerden. Het grondoffensief werd gesteund door de Luchtmacht (NVDR.)

wil van de VS in voor gezorgd dat de relaties tussen Bagdad en Iran, die andere staat op de toenmalige 'Axis of Evil', er sterk op vooruit gingen. Er bestaat immers al jaren een band tussen enkele belangrijke voormalige sji'itische anti-Saddam partijen en het Ayatollah-regime in Iran. In 1982, aan het begin van de oorlog tussen Iran en Irak, werd de Hoge Raad voor de Islamitische Revolutie in Irak (SCIRI, sinds mei 2007 omgedoopt tot Hoge Islamitisch Iraakse Raad of SIIC) met de hulp van Iran opgericht met de bedoeling het Baath-regime omver te werpen en Irak om te vormen tot een Islamitische staat. SCIRI handhaafde al die tijd haar hoofdkwartier in Iran. De gewapende vleugel, de enkele duizenden man sterke Badrbrigade werd zelfs getraind en gesteund door Iran. Na de val van Saddam Hoessein werd SCIRI een van de populairste partijen in het sji'itische zuiden van Irak. Het politieke samenwerkingsverband, de Verenigde Iraakse Alliantie, waarin SCIRI de belangrijkste fractie vormde, zou tijdens de verkiezingen van 15 december 2005 meer dan 40 procent van de stemmen weggapen. De VS zagen zich voor een dilemma geplaatst, want SCIRI bleef de goede banden met Teheran verder onderhouden. Iraanse zakenlui begonnen zwaar te investeren in Zuid-Irak en de Iraanse inlichtingendiensten infiltreerden met groter gemak in sji'itische milities van divers pluimage. In 2005 zou de toenmalige Iraakse premier Jafaari voor het eerst sinds lang een bezoek brengen aan Teheran. Sindsdien onderhouden beide landen goede politieke contacten. Jafaari's opvolger, Nuri al-Maliki zou die banden verder aanscherpen zonder zich al te veel zorgen te maken over de westerse controverse rond de Iraanse president Ahmadinejad en diens vermeende atoomwapenprogramma. De hartelijke verklaringen van beide leiders over hun ontmoeting en de opeenvolgende reeks gesloten akkoorden die het strikte veiligheidsbeleid overstijgen, moeten Washington zuur opbreken. De VS beschuldigen Iran er al sinds 2005 van islamistische groeperingen te bewapenen en Irak te destabiliseren. Daarbij worden ook SCIRI en Al Dawa (een andere belangrijke sji'itische regeringsformatie) genoemd. Washington kan het zich echter niet permitteren om de sji'ieten in Irak al teveel voor het hoofd te stoten wat wellicht een mogelijke verklaring is voor het feit dat er in juni 2006 voor het eerst in 27 jaar onderhandelingen plaatsvonden (rond Irak) waaraan zowel de VS als Iran deelnamen. Op de achtergrond speelt ook de rivaliteit tussen Iran en een aantal Golfstaten. Deze laatste vrezen de groeiende invloed van Iran in Irak, maar ook in Libanon wat hen dan weer in het kamp drijft van Washington.

Groter Midden-Oosten

President Bush heeft de invasie van Irak mee gelegitimeerd als deel van zijn 'Groter Midden-Oosten beleid' dat pretendeert een project te zijn voor meer democratie in de regio. Maar de Arabische bevolking reageerde met scepsis op de plotse democratische bevolgenheid van de president gezien de jarenlange (militaire) steun vanuit Washington aan autocratische of autoritaire bondgenoten zoals Egypte, Saoedi-Arabië, Marokko of Jordanië.

Een andere reden waarom de VS er alle krediet heeft verloren is de onvoorwaardelijke steun aan Israël en de desastreuze oorlog in Irak. Het groeiende anti-Amerikanisme en de lokale strijd tegen de autoritaire regimes kanaliseert zich daarbij meer en meer via islamitische partijen. De democratisering zou dan ook in verschillende golfstaten deze politieke krachten versterken en dat was wellicht geenszins de bedoeling van het 'Groter Midden-Oosten'.

De realiteit zou al gauw het Witte Huis een en ander duidelijk maken. Democratische verkiezingen in Palestina zorgden voor een overwinning van Hamas, het worst case scenario werd realiteit. In Egypte kon het aan Hamas verwante (eigenlijk moederpartij van Hamas) Moslimbroederschap al evenzeer electorale successen voorleggen ondanks de vele hinderpalen die Moebarak had opgesteld. In Libanon boekte Hizbollah, een bondgenoot van Iran, al evenzeer vooruitgang. De door de VS gesteunde Israëlische oorlog tegen dat land verhoogde die populariteit nog. In Washington sloeg de toon om. In plaats van de democratisering te verwelkomen begon de regering Bush aan een koude oorlog tegen Hamas en Hizbollah. Symbolisch voor het mislukken en overboord gooien van het Groter Midden-Oosten initiatief was de aankondiging deze zomer dat Saoedi-Arabië en vijf andere Golfstaten op een militair hulppakket konden rekenen van 20 miljard dollar. Daarnaast zou Egypte 13 en Israël 30 miljard dollar ontvangen in de komende 10 jaar. De Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken, Condoleezza Rice stelde dat dit pakket de 'gematigde krachten' moest versterken. De steun moest gezien worden in een bredere strategie om de negatieve invloeden van Al-Qaida, Hezbollah, Syrië en Iran tegen te gaan (AFP, 30 juli 2007).

En zo keert de boemerang telkens opnieuw terug naar het Witte Huis.

Agenda

Internationale anti-oorlogsdag: Vijf jaar geweld in Irak=genoeg! Zondag 16 maart 2008

1000 stappers voor vrede (9u30 Leuven – 17u Brussel): Inschrijven vanaf 9u en vertrek om 9u30 aan het station van Leuven (Martelarenplein). De aankomst is gepland om 17u45 in het Jubelpark/Cinquantenaire.

Vredesmeeting (16u – 18u): Vanaf 16u: infostands, muziek en toespraken en vanaf 17u30 gezamenlijke massa-actie voor vrede.

Meer info: www.vrede.be

Bagdad Bazaar: kunstenaars over een stad in verval Dinsdag 18 maart 2008 van 18u tot 22u

Vijf jaar na de inval in Irak, maken kunstenaars een balans op. De Iraakse theatermakers van Tg Cactusbloem en Monty zetten een parcours uit langs dans, theater, video en fotografie, en openen het debat. Een programma van Tg Cactusbloem en Monty met: Karim Abraheem II Hadi Al Najjar II Pieter Verhees II Fadhil Azawi II Salah Hassan II Hazim Kamaledin II Iraqis Bodies II Tg Cactusbloem.

Tickets: € 12, € 8, € 5.

Monty, Montignystraat 3, 2018 Antwerpen. T 03 238 91 81, [info\(at\)monty.be](mailto:info(at)monty.be), www.monty.be

Newrozreceptie

Vrijdag 21 maart 2008 van 17u tot 20u

Newroz, een traditioneel lentefeest, is bij de Koerden uitgegroeid tot een symbool van hun verzet tegen onderdrukking. Wij nodigen iedereen van harte uit om samen met ons het Koerdisch nieuwjaar te vieren en te toosten op vrede in Koerdistan!

U zal de gelegenheid krijgen om heerlijke Koerdische hapjes te proeven en kennis te maken met traditionele Koerdische muziek en dans.

Koerdisch Instituut vzw, Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel

Focus op Koerdische literatuur in Brussel

Vrijdag 18 en zaterdag 19 april 2008 om 20u

Acht Koerdische auteurs reizen naar Brussel en ontmoeten in Passa Porta hun lezers en iedereen met een hart voor dit bijzondere volk in het bewogen Midden-Oosten. Met **Sahîne Bekirê Soreklî** (Koerdistan Syrië/Australië), **Hêvi Berwarî** (Koerdistan Irak/Duitsland), **Seyhmus Dagtekin** (Koerdistan Turkije/Frankrijk), **Hasan Kaya** (Koerdistan Turkije), **Ferhad Pirbal** (Koerdistan Irak), **Konê Res** (Koerdistan Syrië), **Ibrahim Selman** (Koerdistan Irak/Nederland), **Helîm Yûsiv** (Koerdistan Syrië/Duitsland).

Internationaal Literatuurhuis Passa Porta, Antoine Dansaertstraat 46, 1000 Brussel

Inlichtingen:

Koerdisch Instituut te Brussel

Bonneelsstraat 16 – 1210 Brussel

Tel.: ++32/(0)2 230 89 30 – Fax: ++32/(0)2 231 00 97 – E-mail: kib@skynet.be

Focus op Koerdische Literatuur in Brussel

Acht Koerdische auteurs reizen naar Brussel en ontmoeten in Passa Porta hun lezers en iedereen met een hart voor dit bijzondere volk in het bewogen Midden-Oosten. Met **Sahîne Bekirê Soreklî** (Koerdistan Syrië/Australië), **Hêvi Berwarî** (Koerdistan Irak/Duitsland), **Seyhmus Dagtekin** (Koerdistan Turkije/Frankrijk), **Hasan Kaya** (Koerdistan Turkije), **Ferhad Pirbal** (Koerdistan Irak), **Konê Res** (Koerdistan Syrië), **Ibrahim Selman** (Koerdistan Irak/Nederland), **Helîm Yûsiv** (Koerdistan Syrië/Duitsland).

VRIJDAG 18 APRIL – 20U

Wat is Koerdische literatuur?

De schrijvers praten over de grenzen van de Koerdische letteren en lezen voor uit hun werk. Vaak schrijven ze niet alleen in hun moedertaal, maar ook in de taal van het land waar ze wonen. In welke mate wordt de Koerdische literatuur zo beïnvloed door andere talen en culturen?

ZATERDAG 19 APRIL – 20U

Brief aan Europa uit Koerdistan

De Koerdische auteurs schreven samen een Brief aan Europa. Deze vormt het uitgangspunt van een gespreksavond over de rol die de EU kan spelen in de Koerdische kwestie. Gedichten en kortverhalen illustreren het thema.

In maart publiceert het literaire tijdschrift Deus ex Machina een themanummer rond de Koerdische letteren, met teksten van de aanwezige auteurs. Meer info op www.deusexmachina.be.

PRAKTISCH

Internationaal Literatuurhuis Passa Porta
Antoine Dansaertstraat 46, 1000 Brussel

Entree: 5 / 4 € per avond

Talen: Kurmandji/Sorani/Nederlands/Frans

Info en reservatie: www.passaporta.be

02 226 04 54 – info@passaporta.be

Organisatie: Koerdisch Instituut Brussel,
Het beschrijf, Deus ex Machina

het **beschrijf**

Met steun van de
Vlaamse overheid

